Мэкъуауэгъуэм и 12-р Урысейм и Махуэщ

Кіуэкіуэ Юрий лэжьыгъэ іуэхукіэ Москва щыхуэзащ «Газпром» цІыхубэ акционер зэгухьэныгъэм и правленэм и тхьэмадэ Миллер Алексей

къуитІым я зэдэлэжьэныгъэм теухуа зэгурыІуэныгъэр гъэзэщІа зэрыхъум.

ГУЛЪЫТЭ хэха хуащащ газкіэ лажьэ хъууэщытащ. автомашинэхэм гъэсыныпхъэ щрагъахъуэ ІуэхущІапІэхэм зегъэужьыным. Мы зэманым автомобилхэм газ щрагъахъуэ компрессор станцу тІу - Налшыкрэ Прохладнэмрэ - щыІэщ «Газпромым» ейуэ. Налшык дэт станцыр мы гъэм щ адзэнурэ ирагъэфІэкІуэнущ. Апхуэдэу 2019 гъэм нэсыху республикэм автомобилхэм газ щрагъахъуэ компрессор станцу аргуэру щы щаухуэнущ.

ЗэІущІэм щыхэплъащ къагъэсэбэпа газым и уасэмкІэ къатехуа щІыхуэр пшыныжыным и лъэныкъуэкІэ Къэбэрдей-

ЗэІущІэм щытепсэлъыхьащ лъэны- Балъкъэр Республикэм и Правительствэм зэфІигъэкІхэм. ЗэрыжаІамкІэ, 2006 гъэм накъыгъэм и 1-м ирихьэлІэу газ уасэмкІэ щІыхуэр сом меларди 8-рэ мелуан 930-рэ

Гу зылъытапхъэ. «Газпромымрэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэмрэ зэращіыліа зэгурыіуэныгъэ щыющь бжьамийкіэ къекіуаліэ газыр автомобиль гъэсыныпхъэу къызэрагъэсэбэпым зегъэубгъуным теухуауэ. Ди республикэм ис унагъуэхэми ІэнатІэхэми я процент 95,2-р газкІэ къызэгъэпэщащ (ику иту а бжыгъэр Урысейм процент 66,2рэ щыхъуу аращ).

> «Газпром» зэгүхьэныгъэм информацэмкіэ и управленэ.

Къзбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Ізтащхьз Кіцэкіцэ Ю. А. 🌋 Зэкъуэтыныгъэм Урысейм и Махуэм ирихьэлізу ціыхухэм зэрехъуэхъур

Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхухэу пщІэ зыхуэсщІхэ!

Си гуапэу сынывохъуэхъу къэралым и махуэшхуэмкіэ - Урысейм и Махуэмкіэ. Ди Хэку иныр илъэс мин тхыдэ зиlэ, щіыналъэ абрагъуэм лъэпкъ, щэнхабзэ куэд щызэщІэзыгъэуІуа икІи щызэгурызыгъэІуа къэралщ. Мы гуфІэгъуэ махуэм аргуэру зэ дигу къегъэкІыж Хэкур фІыуэ лъагъуным, абы и гражданин нэсу щытыным, къулыкъу хуэщІэным хуэгъэза фІыгъуэшхуэхэр, лІэщІыгъуэкІэрэ зы щІэблэм адрейм иритыжу къекІуэкІхэр. А махуэм зэкъуегъэувэ Хэкум и къэкІуэнум, абы и нобэмрэ пщэдеймрэ япыщІа жэуапыр зыхэзыщІэ псори.

Урысейм и махуэр здагъэлъапІэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхухэр пщэдейрей махуэм фіыкіэ хоплъэ. Шэч хэлъкъым, дызэщіыгъуу щытмэ, зэманым къыдэкіуэ лъэпощхьэпохэр къызэрызэднэкІыфынум, республикэм и зыужьыныгъэр зэрыщІэдгъэхуэбжьэным, ди къэралыр гъэбыдэным тхуэфащэ зэрыхэтщ ыхьынум.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхухэм мамырыгъэ, фІыгъуэ, насып, ефІэкІуэныгъэ яІэну

КІУЭКІУЭ Юрий,

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ.

МэшбащІэ И. Ш. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етыным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

Адыгэ лъэпкъ литературэм зегъэужьыным зэфІэкІ ин зэрырихьэлІам папщІэ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ЩІыхь тхылъыр етын Мэшбащіз Исхьэкъ Шумахуэ и къуэм.

> КІУЭКІУЭ Юрий Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ

Налшык къалэ 2016 гъэм мэкъуауэгъуэм и 8-м *№70-УГ*

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал наградэхэр тыным и ІуэхукІэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэм и Указ

щаюм икіи илъэс куэд лъандэрэ хьэлэлу карьерым и унафэщіым,

зэрылажьэм папщІэ

<u>Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и</u> <u>ЩІыхь тхылъыр етын</u> **Бозий Руслан Мухьэмэд и къуэм** - Аруан муниципальнэ районым и щІыналъэ адми-

нистрацэм и Іэташхьэм и чэнджэшэгъум Дэбагъуэ Алексей Инал и къуэм -«ДОСААФ» урысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм и щІыналъэ къудамэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыщ Тэрч районым шыІэм и тхьэмадэм,

ціэ лъапіэхэр яфіэщын: «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и цІыхубэ артист» цІэр

Хьэмыку Жаннэ Хьэжумар и пхъум Щоджэнціыкіу Алий и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театр» къэрал кІэзонэ щэнхабзэ ІуэхущІапІэм и артисткэ дзэм, боксымкІэ гъэсакІуэм

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щіыхь зиіэ и артист» ціэр

Бачиев Александр Борис и къуэм - «Кулиев Къайсын и цІэр зезыхьэ Балъкъэр къэрал драмэ театр» къэрал кІэзонэ щэнхабзэ Іуэхущіапіэм и артист пажэм,

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щіыхь зиіэ и ухуакіуэ» ціэр Уэзрокъуэ Хьэбалэ Хьэзешэ и къуэм «Аруан гъуэгу ухуакІуэ управленэ» жэуап

Зыпэрыт ІэнатІэм ехъулІэныгъэхэр зэры- зэхэгъэщхьэхукІа зыхь зэгухьэныгъэм и

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щІыхь зиіэ и егъэджакіуэ» ціэр Хъуэт Тамарэ Павел и пхъум - Шэрэдж районым щыщ Аушыджэр къуажэм дэт «Зэкъуэшхэу Къардэнхэ Къубатийрэ Къэбардрэ я ціэхэр зезыхьэ курыт еджапіэ» курыт муниципальнэ кіэзонэ еджапіэм урысыб-

<u>«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм</u> физкультурэмрэ спортымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ» ціэр

зэмрэ литературэмкіэ и егъэджакіуэм,

Аттасауов Ахъмэт Солтан и къуэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Спортымкіэ и министерствэм и «Боксымкіэ сабий-ныбжьыщІэ» спорт школ хэха» сабийхэм щІэныгъэ гуэдзэн щрагъэгъуэт къэрал кіэзонэ Іуэхущіапіэм и унафэщіым и къуэ-

Григорьев Виктор Александр и къуэм -Зауэм, лэжьыгъэм, Іэщэкіэ Зэщі эузэда къарухэм, хабзэхъумэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я Налшык къалэ жылагъуэ зэгухьэныгъэм ветеранхэм спортымкІэ я советым хэтым.

> Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Іэтащхьэ КІУЭКІУЭ Юрий

2016 гъэм мэкъуауэгъуэм и 8-м

Республикэ

• Адыгэ

МэшбащІэ Исхьэкъ ягъэлъапіэ

ліыкіуэхэмрэ жылагъуэ лэжьакіуэ ціэрыіуэхэмрэ, тхакіуэхэмрэ усакіўэхэмрэ. Утыкум къыщыпсэлъахэм къыхагъэщащ Исхьэкъ и ІэдакъэщІэкІхэм адыгэ лъэпкъым и тхыдэ бейр къызэрагъэлъэгъуэжыр, абыхэм лъэпкъ псор щІэпІлъагъу, и щіыхьыр зыіэт піыкі зэрыхъунур, тхыгъэ

> Пшыхыыр ягъэдэхащ республикэм шыцІэрыІуэ къэфакіуэхэмрэ уэрэджыіакІуэхэмрэ.

> > нэщіэпыджэ

дыкъыхуезыджэ

Мэкъуауэгъуэм и 12-р Урысейм и махуэщ. 1990 гъэм РСФСР-м и ціыхубэ депутатхэм я япэ зэхуэсым игъэбелджылауэ щытащ Урысей Федерацэм и щхьэхуитыныгъэм и декларацэр - аращ махуэшхуэм зэреджэу щытари 2002 гъэ пшІондэ.

Декларацэм щІигъэбыдат Урысейм и Конституцэмрэ абы и законхэмрэ зэрынэхъыщхьэр. Декларацэм зэхуэдэ ищІащ цІыхухэм, политикэ партхэм, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я хуитыныгъэхэр. Урысей къэралыгъуэр гъэбыдэнымкіэ лъэбакъуэшхуэу щытащ абы «Урысей Федерацэ» зэрыфіащари. 1994 гъэм Президент Ельцин Борис и Унафэкіэ мы махуэр ягъэлъапіэ хъуащ. 1998 гъэм Ельцин Борис къыхилъхьауэ щытащ абы «Урысейм и Махуэ» фІэщыжын гупсысэр. 2002 гъэм мазаем и 1-м абы хуэкІуащ.

Нобэ Урысейм и махуэр шхьэхуитыныгъэмрэ мамырыгъэмрэ, цІыхухэм я зэгурыІуэныгъэр щагъэлъапІэщ. Урысейм и махуэр къэралым щыпсэу лъэпкъхэр зэкъуэувэным, ди къэкlуэнумкlэ дэтхэнэми жэуап зэрихьыр къыдгурыІуэным къыхуезыджэщ.

ГЪУЭТ Синэ

Республикам шыпсаухари ди хьэщіэхэри къыдогъэблагъэ

Мэкъуауэгъуэм и 12-м сыхьэт 15-м щыщІэдзауэ Налшык и Къэрал концерт гъэлъэгъуапІэм и гупэм деж щыІэ утыкум щекІуэкІынущ Урысейм и Махуэм теухуа «Си республикэ - си Урысей» республикэ фестивалыр.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэм гу зылъатапхъэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и зи чэзу зэгуштэр 2016 гъэм мэкъуауэгъуэм и 16-м ектуэкты-

ЗэІущІэм щыщІидзэнур сыхьэти 10.00-рщ.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущіапіэ.

• Дыгъуасэ

Паспортхэр иратащ

Урысейм и Махуэм ирихьэл эу, республикэм и районхэмрэ къалэхэмрэ щыщу зи ныбжьыр илъэс 14 ирикъуа еджакіуэ 16-м Урысей Федерацэм и ціыхум и паспортыр КъБР-м и Жылагъуэ палатэм дыгъуасэ щра-

ЗЭІУЩІЭМ и пэщіэдзэм ныбжьыщіэхэр хагъэгъуэзащ къэралым и тхыдэм епха Іуэхугъуэ нэхъыщхьэхэм, ирагъэкІуэкІа дерс зэІухам абыхэм я щІэныгъэр здынэсыр къыщапщытащ. Къэралым и дамыгъэхэм, и щІыпІэхэм ятеухуа упщІэхэм жыджэру жэуап езыта Шеинэ Варварэ, Албот Астемыр, Теттуев Роман сымэ саугъэт щхьэхуэхэр хуагъэфэщаш.

КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и Унафэщ Берд Хьэзрэталий щіалэгъуалэм ехъуэхъуащ. «Ціыхум и гъащіэм щилъагъу Іуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр и гум къинэ хабзэщ. Апхуэдэ зы махуэу убж хъунущ нобэрейр, - жиlащ Бердым. - Урысей Федерацэм и цІыхум и паспортым къывит хуитыныгъэм дяпэкІэ жэуаплыныгъи щІыгъунущ. Фи къэралымкІэ фыпагэ хъунуш. Сэ сызэреплъымкІэ, сыт щыгъуи нэхъыфіыр уи щіыналъэ, уи унэжь ущыіэжынырщ. Зыщывмыгъэгъупщэ: Къэбэрдей-Балъкъэрыр фи лъахэ цІыкІущ, Урысейр фи Хэкушхуэщ. Фыкъыщыхъуа щІыналъэм хуэфэщэн Іуэху хуэвлэжь, мамырыгъэр къытхуэзыхьа ди нэхъыжьхэр зыщывмыгъэ-

НыбжыьщІэхэм я паспортхэр иратыжа нэужь, КъБР-м и Жылагъуэ палатэм и УнафэщІым и къуэдзэ Аттаев Жэмали къызэхуэса цІыкІухэм захуигъэзащ. - Дэфтэрым фыхэтми къигъэлъагъуэ къудейкъым, атІэ

къэралышхуэм фызэрицІыхум ар щыхьэт тохъуэ. Сы-🔻 хуейт абы фыхуэфэщэну, ди щІыналъэм зезыгъэужьын, 🦢 нэхъ къарууф1э ар зыщ1ын ц1ыхушхуэхэр къыфхэк1ыну, жиІащ Аттаев Жэмал.

Зэіущіэм и кіэухым ныбжьыщіэхэм ягу къагъэкіыжащ Урысей Федерацэм 2016 гъэм игъэлъапІэ Іуэхугъуэ нэхъыщхьэхэр. Псалъэм папщІэ, мы гъэм илъэс 700 ирокъу урысей сомыр къызэрыдагъэкІрэ, илъэси 155-рэ ипэкІэ къэралым пщыліыпіэр щагъэкіуэдыжащ, илъэси 160-рэ ирокъу Урысей телеграф ІэнатІэр (иджы «ИТАР-ТАСС») зэрылажьэрэ, илъэс 50 мэхъу «Луна-9» станцыр мазэм зэрыщагъэтІысрэ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

ФІыуэ дыпсэун папщІэ фІыуэ дылэжьэн хуейуэ арац

къэр Республикэм щы Іащ Урысей Феде ирикъунум къызэрык Іэрыху шы Іэкъым. рацэм мэкъумэш хозяйствэмкіэ и мини- Псалъэм папщіэ, былымылу ди къэрастрым и япэ къуэдзэ Хьэту Жамболэт. лым щащэм и процент 75-р ди мэкъу-«Прохладнэ акционер зэгухьэныгъэм мэшыщіэхэм я Іэдакъэщіэкіщ. абы къыщызэригъэпэща зэјущіэр теухуауэ щытащ нэгъуэщІ къэралхэм къыщащэхум фіагъкіэ къыкіэрымыху мэкъумэш продукцэ къэлэжьынымкіэ программэр гъэзэщіэным, іэнатіэм и экономикэм зегъэужьыным.

ПСАЛЪЭМАКЪЫМ кърихьэлІащ муниципальнэ районхэмрэ къалэ округхэмрэ я щІыналъэ администрацэхэм я Іэтащхьэхэр, районхэм мэкъумэш хозяйствэмкІэ и управленэхэм я унафэщІхэр, республикэм и агробизнесым и ліыкіуэхэр.

Хьэту Жамболэт къызэхуэсахэм гу лъаригъэтащ мэкъумэш хозяйствэм зегъэужьыным зи лэжьыгъэр пыща хьэрычэтыщІэхэм къэралыр сыт и лъэныкъуэкІи зэрадэІэпыкъум: - Агропромышленнэ комплексым зе-

гъэужьыным мы гъэм сом мелард 222-рэ хухах. ДызыхуэкІуэ илъэсхэми къэралым и дэlэпыкъуныгъэр игъэмэщlэнукъым. Ауэ экономикэм и дежкІэ нэхъ мыхьэнэшхүэ зиlэ инвестицэ проектхэр гъэзэшІэным деужьэрэкІыпхъэш, сыту жыпІэмэ апхуэдэ дэlэпыкъуныгъэшхуэ къыдат зэпыту екІуэкІынукъым.

Гу лъыфэзгъэтэну сыхуейщ мыпхуэдэ бжыгъэхэм. Иджыпсту былымылу, джэд-

<u>Лэжьыгъэ ІуэхукІэ Къэбэрдей-Балъ</u> къазылу, кхъуэлу къалэжьыр къэралым

Стратегие къалэнхэм ящыщщ иджырей жыг хадэхэм зегъэубгъуныр. Абы и лъэныкъуэкІэ фи республикэр нэхъ зэфІэкІышхуэ зиІэхэм хабжэ. Абы къэралым бжьыпэр щиІыгъщ пасэу къызыпыкіэ жыг хадэхэр хэсэнымкіэ. Фи щіыналъэм дежкІэ къыкІэлъыкІуэ Іуэхур пхъэщхьэмыщхьэр хъумэнымкіэ, ар зыхуей хуэгъэзэнымкіэ икіи щэнымкіэ зыхуэфащэ инфраструктурэ зэтегъэувэнырш. Къэгъэлъэгъуапхъэщ мылъкушхуэ зыбгъэдэлъ инвесторхэм абы и лъэныкъуэкІэ я Іуэхур зэрытэмэмыр. Сэ зи гугъу сщіыну сыхуейр фермер хозяйствэхэр, щхьэзакъуэ хьэрычэтыщІэхэр, уней лъапсэхэр зезыхьэхэр аращ. Ахэрщ иджыпсту мы ІэнатІэр нэхъыбэу зэлъытар. Абы къыхэкІыу агробизнесым и ІэнатІэ мыинхэмрэ курытхэмрэ щІэгъэкъуэн нэс яхуэхъун хуейщ федеральнэ властымрэ щ ыналъэхэм я властымрэ.

Хьэту Жамболэт къыхигъэщхьэхук ащ а къалэным пыщауэ лэжьыпхъэхэр: мэкъумэш кооперацэм, логистикэм зегъзужьыныр икіи абыхэм я зэфіэкіыр мэкъумэш хозяйствэм и ІэнатІэ мыинхэм ядэІэпыкъуным хуэунэтІыныр.

(КІ эухыр 2-нэ нап.).

Экономикэм и ІэнатІэ нэхъыщхьэхэм улахуэхэр зэрыщат щІыкІэм хоплъэж

<u>КъБР-м и Премьер-министр Мусу-ков А. ТІ. Правительствэм и Унэм ды-</u> гъуасэ щригъэкіуэкіащ социальнолэжьыгъэ Іуэхүхэр зэблэгъэкІынымкіэ лъэныкъуйщым я лъыкіуэхэр зыхэт республикэ комиссэм и зэlущІэ. Абы хэтащ КъБР-м и Профсоюз организацэхэм я зэгухьэныгъэм, Промышленникхэмрэ хьэрычэтыщІэхэмрэ я союзым и республикэ къудамэм, министерствэ, ведомствэ щхьэхуэхэм я унафэщіхэр, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм я ліыкіуэхэр.

ЗЭІУЩІЭМ къыщаІэта Іуэху нэхъыщхьэр 2016 гъэм КъБР-м и экономикэм мылъку къэзылэжь и ІэнатІэм хиубыдэ предприятэхэмрэ организацэхэмрэ я лэжьакіуэхэм я улахуэхэр тарифкІэ зэрызэблагъэкІым теухуа Положенэм и проектыр къэщтэнырщ. Мы документым зэпкърыхауэ тепсэлъыхьащ республикэм лэжьыгъэмкІэ, ціыхухэр Іэнатіэкіэ къызэгъэпэщынымрэ социальнэ дэІэпыкъуныгъэмкІэ и министр Тюбеев А. И.

Положенэр зыхуэунэтІар лэжьакІуэхэм я жыджэрагъыр къэІэтынырщ, Іэнатіэхэм экономикэ, социальнэ Іэмал тэмэмхэр щызэтегъзувэнырщ, лэжьапщІэхэр зэрагъэтэмэмыж отраслевой коэффициентхэр гъэбелджылынырщ. ЩІыналъэ, отраслевой тариф зэ-

гурыІуэныгъэхэм хагъэхьа мардэ- щытэныр район, къалэ администрахэмрэ шэсыпіэхэмрэ ягъэува бжыгъэхэм нэхърэ нэхъ мащІэу щыт хъу-

нукъым, - жи ащ Тюбеев Альберт. Зыхуэфащэ министерствэхэмрэ ведомствэхэмрэ я унафэщіхэм хуагъэуващ зыхуэплъэ къалэнхэр гъэзэщІэныр, Положенэм и Іуэху шхьэхуэхэр гъэзэщ а зэрыхъур къэп-

цэхэм я Іэтащхьэхэм ящІыгъуу къызэрагъэпэщыну, мы ІэнатІэм хуэгъэза жылагъуэ къэпшытэныгъэмрэ къэрал кІэлъыплъыныгъэмрэ ирагъэфІэкІуэну.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

лъэпіащ мэкъуауэгъуэм и ПШЫХЬЫМ кърихьэліащ АР-м и Іэтащхьэ ТхьэкІушынэ Аслъэнджэрий, Республикэм и Правительствэм, Къэрал Совет-Хасэм, министерствэхэм,

Адыгэ Республикэм и

Тхакіуэхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ, АР-м,

КъБР-м, КъШР-м я цІыху-бэ тхакіуэ, УФ-м, СССР-м я Къэрал саугъэтхэм я ла-уреат Мэшбащіэ Исхьэкъ Шумахуэ и къуэм и ныб-

жьыр илъэс 85-рэ зэры-рикъур Мейкъуапэ щагъэ-

къулыкъущІапІэхэм я лІыкІуэхэр, МэшбащІэм и Іэдакъэщіэкіхэр фіыуэ зыцІыхубэр. ТхакІуэшхуэм и инхэмрэ усэ сатырхэмрэ зэ-махуэр даlэтырт Къэбэр- рыхъугъуэфІыгъуэр. дей-Балъкъэр, Къэрэшей-Шэрджэс, Дагъыстэн, Шэшэн рес-Къалмыкъ, публикэхэм, Москва къалэм, Ставрополь, Краснодар крайхэм, Ростов областым къикІа къэрал

ЗэІущІэхэр

■ Литературэ Малъхъэдис

Фіыуэ дыпсэун папщіэ фіыуэ дылэжьэн хуейуэ аращ

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нап.)

Муниципальнэ шІыналъэхэм яхуэгъэзауэ хьэшІэм къыхигъэшхьэхукІащ район, къуажэ щхьэхуэхэм агропромышленнэ комплексым зэрызыщиужь щіыкіэр щіыналъэ властым и лэжьэкІэм и фІагъыр къэзыгъэлъагъуэ Іуэхуу зэрыщытыр икІи мэкъумэш хозяйствэр зи ІэнатІэ нэхъыщхьэў щыт Къэбэрдей-Балъкъэрым абы сытым дежи гулъытэ щыхуащІын зэрыхуейр. Экономикэм зэрехьэл/ам къыщымынэу, абы социальнэ мыхьэнэшхуи иІэщ. Хьэту Жамболэт зэІущІэм хэтахэм чэнджэш яритащ мэкъумэш Ізнатізм щыіз хозяйствэ мыинхэр кооперативурэ зэгүэгъэхьэным егугъу-

ну. - Урысейм иджыпсту апхуэдэ кооперативу мини 7 щолажьэ, дызэрыт илъэсым и кІзухым абыхэм я бжыгъэр мин 25-м, аргуэру зы илъэс дэкІмэ, мини 100-м нэсынущ, - жиlащ къэпсалъэм. - Апхуэдэу кооперативхэм я бжыгъэм хэхъуэурэ екlуэкlынущ, мэкъумэш хозяйствэм зегъэужьынымкІэ 2020 гъэм нэсыху тещІыхьа къэрал программэр гъэзэщІэн яухыху. Дызыхуейр дгъуэту, фІыуэ дыпсэун папщіэ, іэмал зэриіэкіэ хъер нэхъыбэ къыпэкІуэу дылэжьэн хуейщ.

УФ-м мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министрым и къуэдзэр апхуэдэу тепсэлъыхьащ мелиорацэм и лъэныкъуэкІэ къзув къалэнхэмрэ ахэр гъэзэщІэныр къэзылъахъэ Іуэхухэмрэ икІи мы ІэнатІэм зегъэужьыным иужь зэманым ахъшэшхуэ хухахыу зэрыщадзар къыхигъэщхьэхукащ.

«Прохладнэ» акционер зэгухьэныгъэ зэјухам и унафэщіхэм я советым и тхьэмадэ Дэш Хьэсэн къызэхуэсахэр щыгъуазэ ищащ езыр зи пашэ логвистикэ центрыр къэгъэсэбэпыным и лъэныкъуэкІэ агробизнесым зэрыдэлэжьапхъэу къилъытэхэм. Мы центрым пхъэщхьэмыщхьэрэ хадэхэкІыу тонн мин 75-м нэс щахъумэфынущ икІи ар ухуэным сом мелард зыбжанэ трагъэкІуэдащ.

- ХадэхэкІхэм я рынокым пыщІа бизнесыр къызэрызэгъэпэщам щыгъуазэ зыщытщІым, дэ къызэрыдбжамкіэ, кърахьэліэж хадэхэкіым и процент 40-м нэс яфокуэд. Апхуэдэу щыщыткіэ, логвистикэр зэтегъэувэным фейдэшхуэ къыпэкІуэнущ. Аращ ди проектыр гъэзэщІэным дыщІеужьэрэкІар - ухуэныгъэр 2014 гъэм къедгъажьэри, къызыхуэтыншэу хьэзыру нэгъабэ къызэјутхащ, - къигъэлъэгъуащ Дэш Хьэсэн. - Ди деж район псоми я Іэтащхьэхэр щы Іащ, мэкъумэш хозяйствэм пыщІа хьэрычэтыщІэхэр ящІыгъуу. Дэ зэгъусэу дегупсысащ дызэрызэдэлэжьэну щІыкІэм. Нэхъыщхьэ дыдэу къэтгъуэщі зэдэлэжьэкіи щыіэщ: ар зыте- кіэ бжыпэр убыдынырщ. ухуар продукцэр уасэ пыухык ак Іэ кІэлъыкІуэ Іуэхур. Дэ мэкъумэш пред- ников Владимир я пашэу. приятэм зыхуеину жылапхъэхэр идот, агротехникэ Іуэхухэр гъэзэщІэныр

махуитіым нэс дэкіа нэужь.

тхылъхэр иратащ.

Балли 100 къэзыхьахэри яхэту

хьащ литературэмкіэ балл 54-рэ, географиемкіэ - 45-рэ.

ехъуліэныгъэщ егъэджакіуэхэми еджакіуэхэми.

щыпхъэщ ныбжьыщ эхэр предмет 16-к зэрызэпеуар.

Ди республикэм, дэнэкіи хуэдэу, мы зэманым щокіуэкі курыт школыр къззыуххэм я щІэныгъэр къызэрапщытэ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр

(ЕГЭ). Абыхэм къарикіуэхэр наіуэ къохъу, экзаменыр зэрызэфіэкірэ тхьэ-

ФИГУ къэдгъэкlыжынщи, накъыгъэм и 27-м ныбжьыщlэхэм ятауэ щытащ географиемрэ литературэмкlэ экзаменхэр. Географиер ятащ цlыху 60-м, литературэр - 115-м. КъБР-м Егъэджэныгъэмкlэ, щlэныгъэмрэ щlалэгъуалэм

я Іуэхухэмкіэ и министерствэм и пресс-Іэнатіэм и унафэщі Мыз Залинэ хъыбар къызэрыдигъэщіамкіэ, къэпщытэныгъэхэм къагъэлъэгъуащ ныбжьы-

щіэхэм щіэныгъэфі зэрабгъэдэлъыр, я зэфіэкіми зэрыхэхъуар. Ику иту къа-

Литературэмкіэ екіуэкіа къэпщытэныгъэхэм балли 100 къэзыхьа ныбжьыщ эхэри яхэтщ. Апхуэдэхэщ Зэкъей Беллэ Артур и пхъур (Лицей №2, Нал-

шык къалэ), Акаевэ Залинэ Руслан и пхъур, КІарэ Лилианэ Руслан и пхъур, Ма-

таевэ Данэ Хьэмид и пхъур (щыри Налшык дэт гимназие №29-м и еджакіуэщ), Василисковэ Александрэ Сергей и пхъур (курыт школ №5, Майскэ къалэ). Апхуэдэ балл лъагэхэм, дауи, лэжьыгъэ купщафіэ япэ итащ. Ар я зэхуэдэ

ТекІуахэр ягъэлъапІэ

<u>КъБКъУ-м иджыблагъэ щагъэлъэпІащ еджакІуэхэм я Урысейпсо, Кав-</u>

каз Ищхъэрэ щіыналъэ олимпиадэхэм щытекіуа щіалэгъуалэ зэчиифіэ-

ДЖАПІЭМ къеблэгъат цІыху 200-м щІигъу. Абыхэм яхэтт ди республикэм и мызакъуэу, Къэрэшей-Шэрджэсым, Ингушым къикІахэри. Къыхэгъэ-

Зэlущlэр къызэlузыха Алътуд Юрий и псалъэм къыхигъэщащ мышынэу

ерыщу, щІэныгъэ зэрабгъэдэлъыр къагъэлъагъуэу Урысейпсо олимпиадэм

щытекІуа цІыкІухэм зэрыригушхуэр икІи гъуэгу захуэм тезыгъэува егъэ-

джакІуэхэр ящымыгъупщэу я Іуэхур япэкІэ кІуэтэну ехъуэхъуащ. Апхуэдэуи,

школакіуэ ціыкіухэр зыщыгуфіыкіа хъыбари яригъэщіащ - япэ увыпіэ къэзыхьахэр КъБКъУ-м щыщіэтіысхьэкіэ абыхэм баллитху хухалъхьэнущ.

ЩІыхь тхылъхэмрэ гукъинэж ящыхъун саугъэтхэмрэ еджакіуэхэм ирата

нэужь, «Щіэныгъэм и ректорым: япэ лъэбакъуэ» конференцым щытекіуа

ціыкіухэми я ціэ ираіуащ. Школ унафэщіхэмрэ егъэджакіуэхэмрэ щытхъу

къызыдогъэпэщ, иужькІэ, текІуэда псори хыдогъэкІыжри, уасэ тэмэмкІэ мэкъумэш продукцэр къыдощэхуж. Апхуэдэу дэ дадэлэжьэфынущ хозийствэ мыинхэми, курытхэми, хьэ рычэтыщІэ щхьэхуэхэми.

щытепсэлъыхьащ мы зэlущlэм. Ар «Фермер ІэнатІэм пэрыувагъащІэхэр», «Іэщ лъэпкъыфІхэр щагъэхъу фермэхэр мэкъумэшыщіэ (фермер) хозяйствэхэм къыщызэгъэпэщыныр» программэхэу грантхэм я хьэкъкІэ ягъэзащІэхэрщ.

- Саратов щекіуэкіа зэіущіэшхуэм хэіущіыіу щащіащ апхуэдэ грантхэр зыхуэдизымрэ ахэр зэрат хабзэхэмрэ хэплъэжыну зэрамурадыр, - жиlащ Хьэту Жамболэт. - Апхуэдэ жэрдэм къыхилъхьащ Урысейм мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министр Ткачев Александр. Иджыпсту къэралым и грантхэр зратахэр мин 12 мэхъу. Апхуэдэ ахъшэр зэрагуэш хабзэм дыщыхэплъэжым, дэ къыдгурыІуащ ди пщІэр зэрехуэхам къыхэкІыу а ахъшэм зы щіыпій узэримыхьэсынур. Къапщтэмэ, япэм апхуэдэ грантым пэкІуэ ахъшэм зыхуеину Іэмэпсымэ псори зыщІыгъу «Беларусь» трактор къы-щІэкІырт, иджы къыщІэкІыжыр тракторым и ныкъуэрщ. Апхуэдэу грантхэр къы ахыну документхэр къэзытхэм ящыщу ахъшэр зылъысыр цІыхуитху къэс зырщ икІи, ар къэплъытэмэ, грантхэр хуэдитхукІэ нэхъыбэ щІын хуейщ, абыхэм мыхьэнэ гуэр яІэн папщІэ. НэгъуэщІу жыпІэмэ, грантхэмкІэ программэхэм папщІэ бюджетым сом мелард 75-м нэблагъэ щыхухахын хуейуэ къоув. Мы псоми уегупсысыжу зэгъэзэхуэжыныгъэхэр хэплъхьэ хъунущ, ауэ Туэхур тэмэму екІуэкІынымкІэ жэуап зыхьыпхъэр щіыналъэхэм щыіэ властырщ.

ЗэlущІэр зэрекіуэкіар къызэрыщыхъуам и гугъу щищІым, КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ ым и япэ къуэдзэ - мэкъумэш хозяйствэмкІэ министр Говоров Сергей къигъэлъэгъуащ къајэта јуэхухэм я лъэныкъуэкіэ Къэбэрдей-Балъкъэрыр Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ округми Урысей Федерацэми щынэхъыфІхэм зэра-

- 2014 гъэм щыщІэдзауэ республикэм шэуэ зыхуеинум хуэдиз къелэжьыж, лымкій нэгъабэ апхуэдэ гъунапкъэм нэсащ, - жиІащ Говоров Сергей. - ХадэхэкІыу Къэбэрдей-Балъкъэрым къилэжьыр хуэдищкІэ нэхъыбэщ, республикэм и рынокым щыпхыкІым нэхърэ. Пхъэщхьэмыщхьэхэм я лъэныкъуэкІи щытыкІэр апхуэдэ дыдэщ. Иджы дэ къалэну зыхуэдгъэувыжыр Евросоюзым къызэрырамышыжым къыхэкІыу рынокыр зыхуэныкъуэ хъуа пхъэщхьэмыщлъытар продукцэ хъумэнырщ. Нэ- хьэмрэ хадэхэк ымрэ къэлэжьыным-

Прохладнэ къалэм щекіуэкіа зэіукъэщэхунырщ, хъумэнырщ, зыхуей щІэм а махуэм кърихьэлІащ Ставро хуэгъэзэнырщ икій ди хозяйствэм и поль крайм къикіа хьэщіэхэри - агродежкІэ фейдэ пылъу щэнырщ. А псо- бизнесым и лэжьакІуэ гуп, мэкъумэш ми еф эк ы къызолъытэ мы къы- хозяйствэмк райм и министр Сит-

БЭРБЭЧ Борис.

● EГЭ-2016

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

• Іуащхьэмахуэ щІынальэ

<u>Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыху-</u> щхьэ **Тетуев Хьэдис**, КъБР-м и <u>бэ артист Отаров Омар къызэ-</u> къэрал радиом и редактор нэралъхурэ илъэсищэ зэрырикъур <u> Іуащхьэмахуэ щІыналъэм щагъэ-</u>

ТЫРНЫАУЗ къалэм ЩэнхабзэмкІэ и уардэунэм, Кулиев Къайсын и цІэр зезыхьэм, «Балъкъэрхэмрэ къэрэшейхэмрэ я вагъуэ» сурэт гъэлъэгъуэныгъэ къышызэІуахаш. Отаровым и гъэтІылъыгъэхэм къыхахыжа сурэт шитІым нэблагъэ хэтт а выстави лэжьакіуэхэр артистым къикіуа хэм я дуней бейм дихьэхат. Уэрэдыжьтворческэ гъуэгуанэм кіэщіу теп аккіуэхэм запищіыжу, іззэу къамыл сэльыхьу, абы щіыбагъ быдуу иіа и епщэ щіалэм и хъыбарыр щіэх зэбг унагъуэшхуэм и гугъу ящІа иужь, Омар и адэм и КъурІэнымрэ и анэм и цІыхубэ уэрэдыжьхэм я фестиваль къызэІуахащ.

- Отаров Омар къызыхэк а лъэпщІэиныр хъумэным и гуащІэшхуэ зэрыхилъхьам, и зэф эк і лъагэм папщІэ абы и цІэр лъэпкъым ящыгъуп-щэжынукъым. Тхьэр зэчий абрагъуэкІэ, макъ лъэщкІэ зыхуэупса щІалэм къигъэна лъэужьыр уэрэд мыухщ. Лъэпкъым ліэщіыгъуэ «фыщІахэм» жьабзэкІэ къыпхаха уэрэдыжьхэм абы псэ яхилъхьэжащ. Омар хуэдэ цІыхухэр дэ зэи дигу ихунукъым. Лъэпкъ тхыдэр, щэнхабзэр ди къалэн нэхъыщхьэхэм ящыщщ, жиlащ Іуащхьэмахуэ щІыналъэм и **Казым** зэlущlэр къыщызэlуихым.

Отаров Омар и гъащІэмрэ и творравленэм и Советым и унафэщі Отаров Исмэхьил, район администра- Отаров Омар. цэм и унафэщІым и япэ къуэдзэ кэм и хэщіапізу Истамбыл щыізм и тхылъхэр иратыжащ. унафэщІ Мизиев Къанщобий, «Сто шагов к Кайсыну» фондым и Іэта-

хъыщхьэ Боттаев Мухътар сымэ.

ЦІыхубэ артистым и творческэ дунейм ухигъэгъуазэу район администрацэм щэнхабээмкІэ и управленэм и лэжьакІуэхэм ягъэхьэзыра презентацэм кърихьэл ахэр дихьэхауэ еплъащ.

Отаров Омар 1916 гъэм накъыгъэм 10-м Бахъсэн аузым щыІэ Гирхожан къуажэ цІыкІум (иджы Тырныауз здэшытым деж) къышалъхуаш. Макъамэр куууэ зыхэзыщіэ шіалэр шыціыкэм. ЩІыналъэм и лъахэхутэ музейм кіум щегъэжьауэ лъэпкъ уэрэдыжьрыкlащ. Ар къуажэ клубым къыщызэрагъэпэщ пшыхьхэм щІэх-щІэхыурэ дыжьын бгырыпхымрэ ирагъэлъэ- хагъэхьэрт, итlанэ лъэпкъым и цlыху гъуащ. Абы къыкІэлъыкІуэу балъкъэр зэчиифІэхэр къыхахыу Налшык щрагъэкІуэкІ зэпеуэхэми ирагъэблагъэрт. Дэни бжьыпэр щиубыдырт Отаровым. Абы лъэпкъ ІуэрыІуатэр къым и пщІэр иІэту тхыдэ-щэнхабзэ сыт щыгъуи зэхуихьэсыжырт, ежьэхукІэ балъкъэр уэрэдыжьхэр къилъыхъуэрт, иригъэтхырти, гъащ эщ эритырт. БлэкІа зэманым езым и лъэпкъэгъухэм зэрахьа ліыхъужьыгъэр и уэрэд мыухт абы. Отаровым лэжьа-кlуэбэм папщlэ концерт бжыгъэн-шэхэр итащ, КъБАССР-м уэрэдымрэ къафэмкІэ и къэрал ансамблым и солисту, радиомрэ телевиденэмрэ я хорым и солисту илъэс тющым щіигъукіэ лэжьащ ар. Абы и фіыкъытщІэхъуэ щІэблэм яхуэтхъумэныр гъэкІэ лъэпкъым и уэрэдыжьхэр хорхэм щыжаlэну къащтэрти, гъащlэщlэ иратауэ цІыхубэм я пащхьэ ираадминистрацэм и унафэщі Уянаев хьэжырт. Уэрэджыіакіуэм иригъэтхауэ уэрэд 300-м щІигъу радиом и фонотекэм щахъумэ. Кавказ Ищхъэческэ гъуэгуанэмрэ тепсэлъыхьащ рэм щыпсэу куэдым ар ф1ыуэ КъБР-м щэнхабзэмкіэ и министрым и ялъагъу, абы и уэрэдхэм лъэпкъым и къуэдзэ **Карчаевэ Аминат**, Іуащхьэ- псэр хэлъщ, и тхыдэр къыхощыж. махуэ щІыналъэм и щІыпІэ самоуп- 2002 гъэм накъыгъэм и 22-м и ныбжьыр илъэс 86-м иту дунейм ехыжащ

Іуашхьэмахуэ, Бахъсэн, Шэджэм Афашоковэ Раисэ, «Минги Тау» жур- шІыналъэхэм шыш уэрэджы ак Іуэналым и редактор нэхъыщхьэ **Доду**- хэм Отаровым и уэрэд къыхэхахэр ев Аскэр, КъБР-м и Тхакіуэхэм я зэ- пшыхьым щагъэіуащ. Абы хэта псоми гухьэныгьэм и тхьэмадэ Беппаев Іуащхьэмахуэ щІынальэм и ад-Мутіэлип, Башкортостан Республи- министрацэм къыбгъэдэкі щіыхь

ТАРИМ Алисэ.

• Налшык

Псэущхьэхэм къахохъуэ Налшык и зоопаркым псори зыщыгуфіыкіа хэхъуэ иіэщ - Глашэкіэ

зэджэ махъшэм къыщіэхъуащ шыр ціыкіу.

Абы фіащащ Аскэр. Ар узыншэщ, дунейм къыщытехьа сыхьэтыпэхэм къыщыщіэдзауэ лъэ быдэкіэ щытщ, долъей, и анэм и хъуреягъыр къежыхь. Шырыр иджыпстукіэ анэм и нэіэм къыщіэмыкіыу щіэтщ, ціыхуи бгъэдигъэхьэркъым. «Махъшэхэр ІыгъыгъуафІэщ, гъэшхэгъуафІэщ. Мы шыр цІыкІум мазэ нэхъ дэмыкІыу и анэм едгъэшх мэкъумылэмрэ шхынымрэ хуиту етт хъунущ», - жеІэ «Налшык и зоопарк» МУП-м и къудамэм и унафэщІ ДыщэкІ

Илъэсищ ныбжьым иту нэгъуэщ! зы щ!эжьеи и!эщ Глашэ. Ар хуиту итщ гъунэгъуу къабгъэдэт Іуэм. Абы и фэри гъуатІафэщ. Хэт ищІэрэ, уэсым хуэдэу хужь Аскэр цІыкІури абы и фэгъу хъужынри хэлъщ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Ныбжьыщіэхэм я зэфіэкіыр къагъэлъагъцэ

Налшык и сабий стадионым щекіуэкіащ къалэм дэт курыт еджапіэхэм волейболымкіэ я зэхьэзэхуэ.

ЭПЕУЭР удихьэхыу икІи тэмэму къызэгъэпэщауэ екІуэкІащ. Зи зэфІэкІ псори къэзыгъэлъэгъуа ныбжьыщ эхэм ящыщу бжьыпэр зыубыдар курыт еджапІэ №2-м и гупырщ. ЕтІуанэ увыпІэр къылъысащ гимназие №29-м. Ещанэ хъуар курыт школ №5-м къик ахэрш.

Зэхьэзэхуэм щытекІуахэм иратащ къалэ администрацэм физическэ щэнхабзэмкІэ, спортымрэ щІалэгъуалэ ІуэхухэмкІэ и Управленэм и щІыхь

ЛЪОСТЭН Музэ.

Мы махуэхэм

Мэкъуауэгъуэм и 11, *шэбэт*

♦Инджылыз пащтыхьыгъуэ зэгуэтымрэ Ирландие Ищхъэрэмрэ я лъэпкъ махуэшхуэщ - я пащтыхь гуащэр къыщалъхуа махуэр ягъэлъа-

♦ 1969 гъэм Алыджым къыщащтащ къэралым и конституцэр **♦2010 гъэм** ЮАР-м щыщІидзащ ду-

нейм футболымкІэ и чемпионатым. ♦КъБР-м щІыхь зиІэ и артисткэ Дыщэкі Фатіимэт къыщалъхуа ма-

♦Урыс тхакІуэ, критик, философ **Бе-**линский Виссарион къызэралъхурэ илъэс 205-рэ ирокъу.

Франджы зыплъыхьакlуэ, хыхэр джынымкіэ ціэрыіуэ хъуа Кусто Жак Ив къызэралъхурэ илъэси 106-рэ ирокъу. ♦Урысей пианист, жылагъуэ лэжьакіуэ, УФ-м и ціыхубэ артист Мацуев Денис и ныбжьыр илъэс 41-рэ ирокъу.

<u>Дунейм и щытыкІэнур</u> «pogoda.yandex.ru» сайтым зэритым-

кіэ, Налшык пшэр техьэ-текіыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 16 -18, жэщым градус 11 - 14 щыхъунущ.

Мэкъуауэгъуэм и 12, *тхьэмахуэ*

♦Сабийхэр ягъэлажьэу мыдэным и дунейпсо махуэщ

♦Урысейм и щхьэхуитыныгъэм и махуэщ. 1990 гъэм РСФСР-м и цІыхубэ депутатхэм я І съездым къыщащтащ Урысей Федерацэм и Къэрал суверенитетым и Декларацэр. 1994 гъэм УФ-м и Президент Ельцин Борис унафэ къыдигъэк ащ а махуэм къэрал мыхьэнэ етыным теухуауэ.

♦Текстильнэ, промышленность псынщІэм и лэжьакІуэм и махуэщ **♦Бразилием** щагъэлъапІэ зэгуэ-

кІуахэм я махуэр ♦Филиппинхэм я щхьэхуитыныгъэм и махуэщ (1898 гъ.)

♦Парагвайм мамырыгъэм и махуэр щагъэлъапІэ **♦ 1667 гъэм** Франджым и пащтыхьым

и дохутыр Дени Жан-Батист дунейм щыяпэу цІыхум лъы хикІащ. ♦ 1991 гъэм Ельцин Борис РСФСР-м и

япэ Президенту хахащ. **♦ 1991 гъэм** ирагъэкІуэкІа референдумым Ленинград дэсхэм я нэхъыба-

піэм Іэ яІэтащ я къалэм Санкт-Петербург цІэр фІэщыжыным теухуауэ. ♦2000 гъэм Шэшэн Республикэм и администрацэм и унафэщІу ягъэуващ Кадыров Ахъмэт.

♦2014 гъэм Сан-Паулу (Бразилие) къыщызэІуахащ дунейм футболым-

кІэ и чемпионат. ♦1942 гъэм Зеикъуэ къуажэм (Къ-БАССР) къагъэІэпхъуат Ленинград хамэ къэралыбзэхэр щаджу дэт пединститутыр.

♦1945 гъэм Калинин М. И. Кремлым Маршал Жуков Г. К. щритащ Совет Союзым и Лыхъужьым и ещанэ Дыщэ Вагъуэр.

♦ 1990 гъэм «Печатымрэ цІыхубэ хъы-Законыр СССР-м и Совет Нэхъыщкъищтащ. Абы цензурэр игъэкІуэдыжащ.

◆США-м и 41-нэ президент Буш Джордж и ныбжыыр илъэс 92-рэ ирокъу.

ФДраматург, АР-м и цІыхубэ артист, УФ-ми КъБР-ми щІыхь зиіэ я артист, Адыгэ Республикэм и Къэрал саугъэтым и лауреат **Мурат Чапай** и ныб-жьыр илъэс 77-рэ ирокъу. Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текіыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 19 - 23-рэ, жэщым градус 13 - 16 щыхъунущ.

Мэкъуауэгъуэм и 13, *блыщхьэ*

♦1860 гъэм Урысейм и Къэрал банкыр къызэрагъэпэщащ.

♦ 1934 гъэм Воронеж, Калугэ областхэр къызэрагъэпэщащ ◆1936 гъэм Къэбэрдей лъэпкъ драмэ

театрыр къызэІуахащ. ♦Медицинэ щІэныгъэхэм я доктор,

КъШКъУ-м и профессор Даур Борис и ныбжьыр илъэс 70 ирокъу. ◆Искусствоведенэм и доктор, профессор, ЩІДАА-мрэ Тыркумэн Республикэм щІэныгъэхэмкІэ и академи-

ваторэм и проректор Абыкъу ФатІимэ къыщалъхуа махуэщ. ♦Шэрджэс еджагъэшхуэ, ветеринар щІэныгъэхэм я доктор, профессор **Аргун МуІзед** и ныбжьыр илъэс 65-рэ

емрэ я академик, Тыркумэн консер-

ирокъу. ♦Экономикэ щІэныгъэхэм я доктор, АКъУ-м и профессор Хъуакіуэ Заурбэч и ныбжьыр илъэс 46-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

·pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр техьэ-текіыу щышытынуш. Хуабэр махуэм градус 22 -26-рэ, жэщым градус 13 - 17 щыхъу-

Мэкъуауэгъуэм и 14, *гъубж*

♦Лъы зытым и дунейпсо махуэщ ♦УФ-м Іэпхъуэшапхъуэ Іуэхухэр зэкІэлъызыгъакІуэ и къўлыкъўщІапіэм и лэжьакіўэм и махўэщ **♦США-м** щагъэлъапІэ я къэрал ныпым и махуэр

♦ 1859 гъэм Шэшэныр Урысей империем хыхьащ.

♦ 1936 гъэм КъБАССР-м гъvазджэхэмкІэ и управленэр къызэрагъэпэ-

♦1940 гъэм Франджы командующэ нэхъыщхьэ Вейган Максим и унафэкіэ, зауэ хэмыту, Париж нэмыцэ фашистыдзэм иратащ.

♦США-м щыщ хьэрычэтыщІэ, политик, мы гъэм а къэралым щекlуэкlыну президент хэхыныгъэхэм а къулыкум щыщіэбэн Трамп Дональд и

ныбжьыр илъэс 70 ирокъу. ◆Адыгей усакІуэ, драматург, егъэджакіуэ Ліыхэс Мухьдин и ныбжьыр илъэс 61-рэ ирокъў.

♦Урысей кинорежиссёр, УФ-м и ціыхубэ артист Сокуров Александр и

ныбжьыр илъэс 65-рэ ирокъу. ◆Киноактрисэ, УФ-м щІыхь зиІэ и артисткэ **Сафоновэ Еленэ** и ныбжьыр илъэс 60 ирокъу.

♦УсакІуэ, журналист Хьэщыкъуей Олег и ныбжьыр илъэс 52-рэ ирокъу. ♦Нэмыцэ теннисисткэ цІэрыІўэ, Олимп джэгухэм дыщэ, дыжьын, жэз медалхэр къыщызыхьа Граф Штеффи и ныбжьыр илъэс 47-рэ ирокъу.

♦УсакІуэ, «Нур» журналым и редактор нэхъыщхьэм и къалэнхэр зыгъэзащіэ Аброкъуэ Беллэ къыщальхуа махуэщ.

Дунейм и щытыкІэнур

·pogoda.yandex.ru» сайтым зэритым-Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 22 - 27-рэ, жэщым градус 16 - 20 щыхъунущ.

> Зыгъэхьэзырар ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

ПыфІ и щытхъу кІуэдыркъым.

• Зэпеуэхэр

«Урысей зэкъуэтым» и стипендиер къратынущ

Химикым и махуэм ирихьэл эу шахматымкіэ турнир щекіуэкіащ КъБКъУ-м Химиемрэ биологиемкіз и институтым. Абыкіз хъыбар къы-дигъэщіащ КъБКъУ-м и пресс-іуэхущіапіэм и лэжьакіуэ Дол Иннэ.

ОЛИМП джэгукІэм ещхьу къызэра-гъэпэща зэпеуэм хэтащ студентипщІрэ институтым и егъэджакІуих-

Зэхьэзэхуэр къызэзыгъэпэща Шэрджэс Заур жи аш мы турнирыр Химиемрэ биологиемкІэ институтыр мы гъэм къызэрыунэхуам хуэгъэпсауэ зэрышытыр.

Зэхьэзэхуэм и хеящІэ нэхъыщхьэу щытащ спортымкІэ мастерым и кандидат, шахматымкІэ II категорием и судья Мэрзей Ратмир.

Студентхэм я зэпеуэм щытекІуащ «Химие технологие» къудамэм и 3-нэ курсым щІэс Щомахуэ Астемыр. Абы саугъэт хуащІащ «Урысей зэкъуэт» партым и шІыналъэ къудамэм и стипендие къызэрыратынум щыхьэт техъуэ тхылъ. ЕтІуанэ увыпІэр къэзыхьа, «Химие» унэтіыныгъэм щеджэ Ету

Хьэжы-Мухьэмэд «S-gym» фитнесклубым мазихкіэ пщіэншэу зэрыкіуэн абонемент иратащ. Ещанэ хъуа, «Биологие« факультетым и 3-нэ курсым щІэс Хьэх Линэ а клуб дыдэм мазищкІэ пщІэншэу зэрыкІуэн тхылъ къи-

Институтым и лэжьакІуэхэм я зэпеуэм пашэныгъэр къыщихьащ химие цІэныгъэхэм я доктор, профессор

Шустов Геннадий. Зэпеуэм щытекІуахэр мэкъуауэгъуэм и 3-м екіуэкіа гуфіэгъуэ пшы-

хьым щагъэлъэпащ.

КУРПЫГЪУ Аллэ

Къармэ Іэсият КъБР-м и Дзэлыкъуэ куейм хыхьэ Къармэхьэблэ къуажэм къыщалъхуащ. Курыт еджапІэ №1-р абы къыщиуха нэужь, КъБКъУ-м тхыдэмрэ филологиемкі э и факультетым щеджащ, а еджапіэ дыдэм и аспирантурэм къыщиухащ «Кавказыбзэхэр» къудамэр.

Іэсият Къармэхьэблэ дэт езанэ курыт школым, КъБКъУ-м адыгэбзэмкІэ и кафедрэм щригъэджащ. Ар «Адыгэ псалъэ» газетым щІыуэпсымрэ узыншагъэр хъумэнымкіэ и къудамэм и унафэщіу, «Эльбрус» тхылъ тедзапіэм редактору щыІащ. Мы зэманым «Нур» журналым щоТеувыкІырти, аргуэру лъэбыкъыурэ

.. КІуэцІыкІыщІэ кІапцІэр зэпитхъыу къыдрисейрт макъамэр: Данэплъыр данлъэч

къыщысщікіэрэ, сэрмыгъуэ, Бзүүшхьэү хызогъэт/ы-ы-схьэ... Псэ зыlутым зэхихынутэкъым а зи-

мычэзу уэрэдыр. Ауэ сэ сщіэртэкъэ?! Мо си адэ къемыплъэкІым Іэтауэ ихьым къыщхьэщыт Псэр а жысіэм къыпежьурт:

Къайсэрыжьым и жэщ уэздыгъэхэр, сэрмыгъуэ Уайрэщ къызэдыщІонэ...

КЪАРМЭ Іэсият

Унэ рехвжение

Щіымахуэ рапсодие

ЭЛЪЭНЫКЪУЭ чыматэр уфэрэкіауэ жыхафэгум илъщ. Бзыхьэхуэ гуэр къэслъыхъуэжурэ, матэм къиспхъа хьэпшып ціыкіуфэкіу зэмылізужьыгъуэхэр Іэрпхъуэру зэіызопщіыкі. Сыщыхуэмейм деж дэнэкІи къыкъуэщэтырт, иджы - уэбзэх-щІыбзэхщ.

Тхьэм ещіэ здыщіэсіуа... .. Си анэшхуэм бзыхьэхуэхэр зэфэгъуурэ зэтрилъхьэрти, тыку щхьэхуэ ціыкіунитізурэ зэрипхыжырт. Мы сысейхэр-щэ?! Хъуржын зыбжанэм ярылъ щхьэкІэ, е зэхэдзакъым, хьэмэрэ... зэрыгъэубыдакъым. Си анэшхуэми? Хьы І...! Зезгъэщхьати-тіэ! Абы псэуху ІэщІыб ищІатэкъым мастэ-Іуданэр. Сыт щыгъуи къигъуэтырт

зэпэщэщын гуэр... УкІуэдыж мы чыматэми имылъри. Мыдэ мыр! Дыд цІыкІу... Іунэпхыуд, мастэпэбдз, нэмэз щыгъэ, шэцыкүэ къутахуэ, къэзмыгъэсэбэпыжу нэгъуэщі куэдыкіеи. Зыр симыіэж си адэм и фэеплъщ, мыдрейр абы и Іэдакъэщіэкіщ, мори... фэеплъ гуэрщ, е сэ сщІэрэ, къыздэгъуэгурыкІуащи, схухыфІэдзэркъым. Мисри, Іэпхъуалъэ ціыкіу! Си япэ щіыіунэр щисхам, хуабжьу арэзыуэ ар Мэшхуэ къызитат: «Ямылъагъужын цІыкІу, Іэ elусауэ пщІэнкъыми... Мэт! Іэпхъуалъэншэу ІэщхьафІэ щыІэкъым».

- Псалъалъэшхуэр згъуэтыркъым, къыпіэщіэлъэгъуауэ піэрэ? - бжэшхьэІу пкІэлъейм жыжьэу къопсэлъэх Мухьэмэди... - пэшым «къызогъэзэж» Уи стІолым нытеслъхьэжащ, - сыздэпэщащэм согъымшым сэри.

 Зэхэпхыркъыми, псалъалъэшхуэр. зеплъыхь абы къэкІуатэурэ.

- Уи стіолым телъщ... Кхъыіэ, тіэкіу пэрыдзэт а мафІэм!

Градус 24-рэ иІыгъщ, зиунагъуэрэ, упіыщі у жумыі э, - мэдыхьэшх ар, уэздыгъей къутахуэр блын хьэку жьэлъэтІанэм Іуридзэурэ, - мыхэри сыт..? (ЩІым щылъхэм яхоплъэ). А-а-а, уи раритетхэр къызыкъуэпхаи, апхуэдэм деж псоми тіэкіу-тіэкіу щІыІэ тхудеху, - тогупсысыкІ ари.

- Жьызэпиху сэ куэд щІауэ зыхэсшІэжыркъым. МафІэ бзий хьэрышэм зыщызмыгъэнщіу арщ, - кіэлъызэрыцІычым хокІуэдэж лІым и лъэ макъри. НэщІщ пэшыр. Гупсысэр нетІэ къыщыувыІа щІыпІэм деж дзэлытІ щищІащи, схуэмыгъэбыдэу а дзэлытІым адэкІи соныкъуэкъу... А-а-а, Іэпхъуалъэ цІыкІу! Дэнэ схьат ар? Мисри... Япэ щы унэр щисхам... Мэшхуэ къызитри... «Іэпхъуалъэншэ Іэщхьэ...» Нэхъри Іубгъуэ зищІурэ, дзэлыті ерыщым сызыіурелъафэ. Щхьэгъубжэм сыдоплъ. ЩыткІийщ мыбыкіэ щіымахуэр. Уаещ ноби. Нышэдибэ шхьэгъўсэм итхъуа пщіантіэр аргуэру уэсылъэ тафэщ, пщіантІэбгъум Іут псей зэтІолъхуэныкъуэхэр

щхъуантІэу щыщытам йопщІыхьыж. Еплъыт: я дакъэхэр щІым щымыщ хуэдэ, уэсым уэсыр тещатэурэ, зэпэщимэ задэу щхьэ къэракъэм зыдращІей. Вэсэмахуэ щхъуантІэу щытащ ахэр, иджы... үэсбырыб зэпэщимэщ!

... Къэбэрдейм дыгъэ щепсу піэрэ иджыпсту? Мо иджыпсту! Дыгъэ угъурлышхуэм ди пщіантіэ зыщитыж къыщіэння Пщіантіэ дыгъэ... (Сыделъэфапэ иджы дзэлытІым). Хьэуэ, дыгъэ бзий лъакъуэ пІэжьажьэр Іитікіэ субыдауэ зы-ды-зо-гъэ-лъа-фэ сэ

минитІрэ ещанэ щІымахуэти, зилыгъуэжырт. О-о-у! Зэи икІынукъым ар! Нобэр къыздэсым абы и уэс лъапэ абрагъуэр къыскіэлъыіэбэурэ къыстоджэразэ; сепхъуатэри а уэсукхъуэ хужьыпсым, сехь мыгъуэ симыгъэпІэтІауэу! УбыдыпІэ къэслъыхъуэурэ сыщыпхъуэкІэ, езыр гъумыщІэ хъужарэ и щхьэ зэгуэр топу щытар, иджы дзыкъыу пхъэм хэупІэжауэ, гъущі Іунэ гъуабжэжь сыфіонэ. А гъущі Іунэр си нэгу щіэкіынукъым псэр сщіэтыху. Хьэдэгъэпскі пхъэбгъум и лъакъуэм хэлът ар. Гуанэ ІэпапІэм хуэзагъэнти, уадэр пэмылъэщурэ удынк/э езым ещхьтэкъыми, къуэрылъху-пхъукъигъэкъэрэшыжри, пхъэбгъу дзажэм гущыкІыгъуэу триупІэщІэжат... Уигъэмэхъашэу, гурымыхыу, бжыыгуэу піэрэ а піэщхьагъкіэ зигу мызэгъауэ, къытепіиикіырт иджы ар унагъуэщхьэрыкіыу ди жылэжьым щызэіэпах гуауэ пхъэбгъум.

. Щхьэи апхуэдизу игу сыпымыкІрэ а гъущі Іунэм?! Зы жэщ-зы махуэкіэ си теlулlayэ сеплъыфатэкъэ?.. Щхьэи апхуэдизу срещхь абы? Хьы!! «Гуанэ ІэпапІэм къыпэрикъащ», жысlати... Ахьей, утраупlэпlэнтэкъэ- хэлlащ. Мыдрей тхур хъыдан вакъэрэ т/э, ущыхэмыхьэк/э! Ауэ, гъущ/ Іунэм кІэтІий вакъэпсу къаlэтри унэ-унэу сытыр и лажьэт, пхъэр гуанэмэ. ягъэтІысыжат. Хъыджэбзищми. къы-

жьыр жыг теплъэм имытыжу уэсылъэ Мэшхуэрэ жьы хъуху зэдэпсэуащ... уардэт. Уэст лъэувыпіэ имыіэу ціыхур шыпэкіу ди пшіантіэшхуэри. Уэст ди унащхьэ къетхъухари. Уэсым щІиуфэ-

жат ди хьэ гъуабжэжьым и гъуэри. Нэри пэри зыхэуназэ а уэс тафэ гужысізурэ пхъэ гъур зыіухуа хьэкуіур щіыіум гууэщіу телът Ар (...). Ижьырабгъу зыхуищІурэ, Абы зыхуигъэщхъауэ си адэ **нэфыр** Іэбэрабэрт. Іэбэрабэ пэткіэрэ блэіэбыкі мыгъуэрти, и жьэпкъыпэ тхъуар щІэуджыхьурэ

аргуэру пэщащэрт. Уэсыр кіэриутхыпщіыкіыжурэ, гущІэгъулы гуэрым а нэфыр къиГэтыжырти, зы абрагъуэ гуэрым и убыдыпіэр, дэіэпыкъуурэ, и дамащхьэ хутрилъхьэрт. Мыдрейри зэм лъэпэрапэурэ къзувыІэжырт, зэми и жьэпкъыпэ щІикъузэурэ дамащхьэрыхьыр игъэІэрыхуэну елІалІэрт. Уэст си адэм и дамащхьитІри, и пыіэ щыгури. Ди пасэрей лъапсэр зэи мыткlужыну

Сурэтхэр зыщ ар Сэвк үйй Хьэмидш.

Пагуэ фэеплъ хузощі Дыгъэшхуэм ибгынэ пщ ант Іэм лъапэ-лъэдакъэ щисхыурэ Мэшхуэ и льэІур къыщыскъулыжу арт. СщІэрт куэбжэм фІихынутэкъым ар си адэм. Нэф хъуат ар ... НэгъуэщІхэм хьэлъэр Іэпахынути, и блыпкъитІыр яІыгъыурэ а нэгъуэщІхэм езыри кІэлъырашэжьэ-

Си анэшхуэ Къармэ (Къэшэж)

vэрамымкlэ. ... Уает! А шылэ кІэухыншэм и щІыІэ техьэгъуэр иджыпстуи щокlэкуакуэ си псантхуэ лынэм.

нут кіўапіэ жагъўэр зиіэ ди щіыбагъ

Хэт и дежкіи фіэкіыпіэ зимыіэ хьэкъщ - илъэс 90-м хыхьа бзылъхугъэ ... Уает. Уает а щІымахуэ жыжьэр. Ар ешар ипхыжыныр. Ауэ хэтыт щыгъуазэр абы и псэ зыкъытщызымыгъэнщІар къыщІытхуэныкъуэм? Хэтыт хуэныкъуэри зыми емыщхь а псэм сэ зэгуэр есщіэкіа лей гъэгъупіэншэм?!

Уэрэдыр къыздыщыщри? Мэшхуэ апхуэдизкіэ ар зыхищіэрти, сыт щыгъуи и фІэщу къыдэлъэІурт: «СаІэтауэ сыщыдахкіэ ныскіэлъыжыфіэ. Сыфхуэарэзыщ». Иджыпсту уэрэдыр кІэлъыкІуатэурэ пщІантІэм дэкІуэсыкІырт дыгъэ угъурлышхуэ. ЖэщІурэ кІуасэрт си дунеипсэри.

Мэшхуэ къызыщІэлъэІуа макъамэм зи гугъу ищІыр зы мэскъалкІи рылъхухэр (пщыкІубгъу дыхъурт) дгъэщІагъуэу дызэупщІыжырт: «Хэту ди анэшхуэм игу зыщІэгъужыр?» Шэч хэмылъу, и щхьэтэкъым ар зыхуихьыр.

Дадэрэ Мэшхуэрэ унагъуэу щытІысам тіури щіалэ дыдэт. Я ныбжьым хуэмыфэщэн шыІэрэ бэшэчрэ къызыкъуахри, а тур зэдыпэлъэщат зауэми гъаблэми. Быних зэдагъуэтати, зэман шэджэладжэм зы хъыджэбз цІыкІу

дадэрэ Мэшхуэрэ сыкъэзылъхуахэм я лэгъунэ сыкъыщыщахам мазэ еянэ сихьауэ арт. Апхуэдэ къохъу. Къуэ пажэм срибын пажэт. ІэфІыщэу жаІэ къуэрылъхур. СщІэркъым... Ауэ зы сощіэ, си нэгу щіэкіащи. Нэхъ Іэфі дыдэу мы дунеижьыр щІызэрыІыгъым и теплъэр...

* * *

Ар: дадэ - Мэшхуэ - сэ пасэрей унэ кІыхьыжьу бжэщхьэіу зыбжанэ зиіэм, щхьэхуэу дыщыпсэурэ, си адэ-анэри, мо, сыплъэмэ, ди пщІантІэ дэсу; Ар нанэ (дадэ и анэр) мо, сыщІэкІмэ, лэгъунлейм и пхъэ бжэщхьэІу лъагэм къ́еплъыхрэ, гуэгуш къурт быным чы лантІэкІэ къахэуэў; Ар - мо Чыщбалъкъ пъэс пъэмыжым сикІмэ. Мэшхүэ и адэ, ДыгъапІэ хьэблэм хэсыр, и пащІэ тхъуам щІэгуфІыкІыу къыщыспежьэу; е Мэшхуэ и анэ угъурлыфэр, Іэдакъэжьауэ ищІурэ къыщысщыгуфІыкІыў; Ар - си адэм и пщэдакъэм Іитікіэ зыкіэрысщіауэ пщіантіэкум гъуамэ...» Месыр - сабий хьэдэ нобэ сыщигъэкіэрахъуэм, Мэшхуэ хадэм- здырах пщіантіэм щіопщыр щигъэдакіэ къикірэ: «И ... ушх, делэжь!» - жиіэу игъэукіытэжу. Ар - піащіэу, тхылъ къысхуихьыну дэкІ си анэм и бгы псыгъуабзэм си джэду ІэфракІэмкІэ зесшэкІарэ сыздишэну сельэІуу; Ар - быдзышэкіэ бын сызыхуэхъуа Лыхь Нинэ цыкіуэкіыр щіигъэджэразэурэ бжьэхэм ятеухуа псысэ къысхуиТуатэу; Ар ди гъунэгъум я хадапхэм ит унэ бгынэжар си джэгупіэрэ Мэшхуэ сыкъилъыхъуэжу; Ар - си япэ егъэджакІуэ Іэсият доскам сыдишу, «пашэщ» щыжиlам, гухэщІу сыгъыў (пэ Іушэ къикІыу къызгурыІуэрт абы щыгъуэ); Ар - мо Балъкъ лъэмыжыжь уикІрэ укІуатэмэ, си адэм и шыпхъу ІэфІ псэ хейр къыщыспэплъэу, Ар - нэхущым деж «УпІыщІащ, си хъыдэз, гъэзэж», - дадэ щыжиlэкlэ, сыкІэлъыгъынанэурэ былым гъэпскІыпіэм сыкіэлъыкіуасэу; Ар - си дэлъху нэхъыщІэр гущэм хипхэжүрэ: «Мухьэмэд, Мущтэфа, МутІалибинэ, Іэбубэчыр, Гъумар, Уэсмэн, Хьэлий...» зэчырыр Мэшхуэ макъамэкlэ иукъуэ- мэ, НКВД-тройкэ жыхуаlэм и шы фlадийуэ; Ар - бжыыхьэ кІасэу уафэм лъэ жагъуэм апхуэдизрэ иритІыкІынигъуащэрэ ди хадапхэм гузэвэгъуэм къригъэт Іысэха къру щхьэрыуахэр я пхъур ираша нэужь, а къэнжалыщгуузу къырту; Ар - ди уэнжакъыщхьэхэм языр тіысыпіэ зыщіа жьынду іущ щхьэ пліимэр джэуэ; Ар - си ... - «Къэувыіэж, зи натіэр джафэ! - къаджэ хуэдэщ Мэшхуэ и макъ, - Къэувы эж, джаур! (арат абы нэхъ псалъэ жагъуэу къызжиІэ хабзэр) - А псори ущиЇэм, хэтыт уезыхужьар́?!»

... Плъагъурэ, Мэшхуэ, аргуэру срехьэжьэри! Кхъыlэ, зымащlэ щlызгъэ-

уэсым щілуфэпат. А джэбын щізуфэм бийуэ пкіауэм пишхыкіарэ, іурыу-хэщатэурэ елъэбыкъауэрт си адэр. фіыціыкіауэ сридыхышхыу; Ар - зи гъэлъэгъуапіэ абджыр пщіантіэмкіэ гъэзауэ ди щхьэгъубжащхьэм тет «Рекорд-6-р». Щхьэж и шэнт иІыгъыжу хьэблэ цІыкІур пщыхьэщхьэ-пщІантіэм къыщызэхуэсырт; Ар - фэгъазэ сщіэкіа нэужь, ди гъунэгъу Жаніэфі къызэпцэурэ, Мэшхуэ хьэліамэпскіэ сигъянты на рада си пшынэ іэпэ пщыкІутІыр къилъыхъуэжурэ бэзэр цІыкІур зэхэзехуэ ищІу; Ар - Мэшхуэ и фо махъсымэм къызэхүишэса, дадэ и ныбжьэгъу ліыжьхэм, шэнтым сытрагъэувэурэ, «Мо шыгъуэ къехым, си Нухьыр тесщ...» яжесізу... ... Кіз иізкъым абы... Къару лъэщыр

AALIE ITCAALE

зезыгъакіуэ уафэ! Къыщысіуатэкіэ гъуни зэрызмылъэ а дуней абрагъуэр дауи скіуэціызэгъа, сэр фіэкіа шэрей зимы!эм?! Дауи схуэхьрэ ар, си Тхьэ? Сыт щхьэкІи къызупэсат а фІыгъуэр? Хэти къещэкІуэжат абы нэ фыгъуэкІэ! ЗыщыстІыжырт а нэхущ Іубахъэр зэи зыщхьэщымык псысэм. Зэм сыщысабийт, зэм сыщыпщащэ ишэгъуэт, зэм сыщыпащтыхь Гуащэт а лъапсэм. Си лъапсэжьт ар! Си адэшхуэм и адэшхуэхэр къыщалъхуауэ, си анэшхуэм и гуащэшхуэхэр, пасэрей гуащэхэр унэ щрашауэ. Зи ныбжьыр зыщыгъупщэжа лъапсэжьт. Зэрыхуагъэфащэмкіэ, илъэс щищ илъэгъуауэ. Мес, мо иджыпсту бэкхъыщІэ щаухуа щІыпІэм деж, зэман гуэрым щытыгъащ Кушыку Хьэжыжьым и шыфІэдзапІэў зэй хьэшІэ шу хуэмыныкъуар. Кушыку си адэшхуэм и дадэт. Ауэ ар нэгъуэщ1 хъыбарщи, абыи чэзу игъуэтынщ зэ-

Мо бжэщхьэІухэм языхэзым иджыпстуи зэщыджэу магъри тесщ илъэс *гъуэр. Нышэдибэ ар еджапіэм дэкіат* щіэкіат, ауэ къыпэщылъри мащіэт?! кІапсэ ціыкіукіэ зэпха тхылъитіыр іэ сэмэгурэ, шакъалъэр сакъыу Іэ ижькІэ ихьу. АрщхьэкІэ ... Адрей махуэхэми хуэдэу, егъэджакlуэр: «Ей, хьэ лъапсэ егъум къыхэкlауэ, намыпlытlыса бандэкъуэ, къыдэкlыт!» - жиlэу къыщыжьэхэлъэм, шакъалъи тхылъи хуэмеижу, и гъуэгу и занщіэу еджапіэ пэшым цэр балэбанэу лэжьа сэлэт мэжэщіакъыщі эці эфтыжащи, иджы щысщ ліэ. Къэльтмакъ уэдыр і эпыхуурэ, ар гухэщіу магъри. Дауэ! Дауэ, апхуэдизу докіуей нанэ и бжэщхьэіум. Шырыкъу гугъу ехьитіым зэражриі энур: «Игъа- пъапэкі» бжэм йоіунщіри... Кіырщі экі э еджапі эбжэ і усхынукъым, пхъа- гънурэ зэіужа бжэм сэлэтыр фізкінг щІэ гъэсэну сыкІуэнщ!» Ауэ, ари къэкІуэну хъыбарщи, къыспоплъэ, и напіэр ирихьэхауэ.

Пасэрей унэ кlыхьыжьым куэдыщэ и нэгу щlэкlат... Абы фlыуэ ищlэжырт тlощl-щэщl гъэхэу унагъуэхэм баштекъузэкІэ жэщым заем къыкІэщІаукІэрэ, етіуанэ махуэм бынунэр зыщіэф жэмыжь закъуэр а къащтам пэкіуэу щыіэщіатхъар.

Абы и щхьэгъубжэнэ плъызахэм иджыпстуи къатощ щэщІ гъэхэм куэбжэ сэхыр и пщэгурыгъыу къыдыхьа гузэвэгъуэр. Мес, зы теплъэгъуэ за-

. НКВД фащэкІэ зэщІэкъуза шу зашхьэнтэм кіэрышіа къэпыр итіатэурэ къреутІыпщхьэхри, бжэ блыпкъым зезыпіытіыліэ нысащіэм къыжьэхо-

- ЛІо, Къэшэжхэ япхъу! ЕплъыІуэ уэ, еплъыlуэ! - къэпым къоджэрэзыкі... Ди бжэщхьэlу лъапэм щыт кхъужьеи- игъеижа пlэщхьагъыр зейр? Дадэрэ жызоlэ! - Лъыпскlэ зэщlэгъуа къэп хуэр. гъуабжэжьыр бзылъхугъэ щтам и лъапэ щІеутІыпщхьэри шум:

Яхэмытмэ, зэрылъам илъхьэжи, къащтэ мыдэ! - подыхьэшхыкІ ар. - Сабийр къыздэщти си япэ ниувэ! къыщІегъуж...

А нысащІэр си анэшхуэт. Пагуэт. Жьапщэ борэным щІиупскіэ щхьэгъубжэхъумэхэмкІэ зэкуэфэуэжурэ унэжьыр кІэлъыплъырт сабийр зэзыкъузыліауэ даху нысащіэм. Щымт бжэщхьэГу задэхэри. Абыхэм ящГэрт: фочыпэм пыту иджыри Іэджэрэ дахухилъафэў. Жьэгур игъэхуэбэнут, лъхуэнут, ліэнут, гуіэнут, гуфіэжынут. Щымщ унэжьыр. Абы и щыпэлъагъукъым шындэбзий кІуапІэхэмкІэ сэлэтитІым къэрэгъул зэрыщрахыр. Абы иужэгъужащ шы гъэтхъам тесу куэб- ІэплІэкІэ сыкъиІэтат... жэпэм къыlуджэразэ лІыр. Жылэ фыкіэ щіым щрахьэхыжым, трафіэщы- лъыплъырт. хьыжащ - «щіыкъатиблкі» щіэкіуэтэн льэурэ, хъуанэбзэ гущыкІыгъуэр АбыкІи уэчылщ мы унэжьыр... Хуэмурэ къы Іурощэт абы: «Сэракъым къозыгъэлъхуар, лъхугъэм ихьын, бзаджэнаджэ! Трудоден уепщІыхьурэ, адрейри псэхэлІэ ухъу! Къэбгъуэтаи нартыхудэч зэманым зыщыщlебгъэхын! фlэрэ и лъэтхьэмпэ пыщтыкlар щи-Аркъымэ, Тхьэм и цІэкІэ соІуэ, а уи гъэхуэбэжу; Советхэм щІопщ тхьэмгуащэ щхьэзыфІэфІым и лъзужьыр пэкІэ якъу пэт, яІэщІэмыукІэу, уэзмыгъэхумэ!» - хъуанэурэ йолъэдэ- бетэмалкІэ къэхъуа сабийм сытыр и , къэщыкI шур...

Гуащэ щхьэзыфІэфІкІэ Сэхьэт-Джэрий зэщыр ди нанэт, си адэшхуэм Кушыку Хьэжыжьым и нысэти, щІыпІэ жыжьэхэм ціэ щигъэшхэну ирашат. гу щихуэжакъым. Дахырт ар, кіарц Абы къилъхуар а зэманым ХэкущІыр гъэгъахэм я къапщІий хужь щабэхэр ихъумэу зауэ лыгъэм зэрыхэтри хъым- кlэлъыlущащэу. Здыщалъхуа, апхуэпіартэкъым! Ауэ ари хъыбар щхьэхуэщ. дизрэ щыгуфіа, щыгуіа, бын щипіа, и

(ар иджыпстуи лъахъшэтэкъым), и плъырт. Ар пщей гъэхэрт. къэнжалыщхьэ екјур дыгъэм пэлыду. МылыдакІэщэрэт, бетэмал! Армыхъуахьэми кІэ игъуэтащ. Хьэблэ лІыжьхэм я нэмыплъыр хьэуи цыуи къримыдзэу, гъунэгъу фызыжьхэм я нэлатым фІэмылыкіыў, Сэхьэт-Джэрий, къыздришэкі Іуэхутхьэбзащіэхэр щіыгъуу, унащхьэр тричри... телъаи темылъаи! Уэнжакъ къутахуэхэм, жьапщэм дэгурымурэ, уафэм зыхуашийрт: «Плъагъурэ мы къыдащар!» жа!э хуэдэт абыхэм.

ЭШЭЧТ унэжьыр. Абы хьэкъыу и *Ар - нанэ и нэмэзлыкъым си* **О**фІэщ хъурт, мы щхьэкІуэ лъэхъэнэм *тхьэкlумэкlыхьыфэ хужь цlыкlур дэз-* и дыджыр зэ игъэвмэ, щхьэ шхыгъуэ *гъэтlылъурэ нэмэз дыщысщly; Ар -* зэригъуэтынур... Езыми кхъуэщыжэщхэс мэкъуауэ къикlыжа си адэм и ныщхьэ илъагъужынущи, мо уэн-*ІэщхьитІыр үшызэкІэшІэплърэ, хъы-* жакъхэми lyгъуэкlэ загъэнщІыжыну-

щи, мо бжэщхьэІухэми сабий щыджэгунущи, мо къэрэгъул нэщхъыцэхэм я піэкіэ, кхъужьейхэр шындэбзийм щыпщык/узым ит си адэм и ныбжь фа- гъэгъэнущ! Іущт унэжьыр. Куэд и нэгу

Исыжурэ къебгъэрыкІуэнут пліыщі гъэхэр. Уэгур иджы зысеинур уэнжакъ Іугъуэтэкъым. Ауэ ари игъэвынут унэм и жьэгу лъэщым. Мэдаlуэ а жьэгур. Маплъэ щхьэгъубжэнэхэр.

И Іэ лъэныкъуэр гуэлэлу, мес, зеплъыхьри пщіантэкум итщ зи факъым. Сыт щхьэкІи фІэкІынт? НэщІт нанэ и унэ цІыкІур. ГъуэлъыпІэ Іэдийм сабафэу еупціэкіат гуэлмэдын піащіэ. Пэшыр ибэт. Ибэт сэлэтри - ар пхъэ бжэщхьэ ужьым йощэтэхри... гущ этхъыу, и гушыкъур икъутыхьу, зэщыджэу макъкІэ къопыхьыкІ. А сэлэтым и бгъафэ щІыгум телът «ЩІыхь» дамыгъэ лъапіэр, нэгъуэщі дамыгъэхэри щіыгъуу. Ауэ бгъафэ дамыгъэ хуэны-къуэт ар? Дэнэт иджыпсту езыр къызыхудыхьэжа анэм и хэщІапІэр: Джамбул? Соловки? Хьэмэрэ ..

А сэлэтыр - Аскэрбийт, си дадэт. Илъэс зыбжанэкІэ къемыкІуалІэу, хьэзабыр телъу къилъыхъуащ абы лымым бжэшхьэүүм кърехүліэ. Уанэгу нанэ и лъэужь. Икіи къыщигъуэтащ Таруханск. Іэджэ щіауэ гурыфіыгъчэ зымыщІэжа унэм а махуэм щэхуу гуфІэ нэпс Іэпыхурт. Ауэ щыхъукІэ, ди бжэщхьэІу щымхэр иджыри зыгуэрым пэплъэрт. Илъэс тющі піалъэкіэ Соловки пхащіэм щаіыгъынут Дахэлей щхьэ зытхух, - Еплъ, жысlакъэ, хьэ гуащэшхуэм и къуэ нэхъыщlэр. Итlани,

ХыщІ гъэхэм унэжьым жьыІурыхьэгъуэ Іухуащ. Быныр къекІуэлІэжат. Хуэмурэ зэтеувэжырт гъащіэр. Ди ипщэ уэнжакъым къеуэса жьындур джэрей хъуати... Дахэлей гуащэшхуэ и чэсей хужьыр пхъуантэм къыдихырейт. Зигъэхьэзырырт нанэ. Ешат ар. И гуащіэр кіуат. Абы щыгъуэ къызгуры-Іуэшхуи щыІэтэкъым. Ауэ слъагъурт, дадэ, зыхэс лІы гупыр къигъанэурэ, піалъэ-піалъэкіэ гуэщ пліанэпэм дэт чеишхуэмкІэ зэриунэтІыр. Сыжэри сетІысылІат чеижьым и джанут а хъарыпыр. Апхуэдизри къи- бэм, дадэ къилъыхъуэр къэсщ!эну... *гъэзэжынут и кіэкъуащіэр хьэдагъэм* Япэ, икіи иужь дыдэ, а махуэм си нэгу щІэкІат си адэшхуэр зэрыгъыр. Пхъэ чеижьым натіэкіэ зыкіэригъащіэрти, и дамэхэр сысурэ гуІэрт ар. Адрей дурэшым къыдэс сэ, макъкІэ сыкъыщыпэгъынанэм, абы зэуэ зишы эжри,

Илъэс зыбжанэ дэкlауэ, дадэ арзабэм я нэлат шущ ар. Къыщалъхуам гуэру ирихырт и шынэхъыщіэр...Щхьэ-фіащат Сэхьэт-Джэрий ціэр, арщхьэ- гъубжэнэхэр плъызурэ, а тіум якіэ-

ЦІыхуфэр Іуву къызыфІэщІхэр захуэу къыщіэкіынкъым. Тіасхъэщ ар. ЦІыху гуфэр ІэджэкІэ нэхъ Іувщ. кІуэщІырт дадэ и Іэпкълъэпкъыў заўэм къиудыныхьар. ИІэжтэкъым абы узыншагъэ. ХьэдагъэкІэ иІэнт-тІэ?! ГъуэгущхьэІу вэнвейм (хуабэу хуэзамэ) гуузыншагъэт?! АдэкІэти, зауэ, гъаблэ; аргуэру зауэ, аргуэрыжьу гъаблэ. Піалъэм и гъунапкъэр псэкІэ зыхищІаи анэ Дахэлейт. Жанбэчхэ япхъут ар, гъэнти, дадэ еужьэрэкІыу ухуэныгъэм хэтт. Зэманым екјууи къриухуэкјат, ауэ Унэжьым «уей-уей», щыжригъэlауэ нэхъыфІхэр щигъеижа унэжьым и зэманыгъуэ и ащ зэгуэр: езыр лъагэрэ шхьэгъубжэнэхэр дияуэ дадэ к эльы-

Дадэ и лъэужь нэпсыр мыгъущу сэри илъэситху еджапІэ сыкІуат. КъэІуэтэгъуейщ а илъэситхур Мэшхуэ къызэрытехьэлъар. Ар псэурэт? Бжэ тэкъым мы пщІантІэр! НтІэ, Жанбэчхэ цхьэгъубжэ - телефон уэзджынэ куэбжэ кІыргъ макъ - аргуэрыжьу,

> пичу пщіантіэжьым къыскіэлъыдыхьат зэпкърыщэтыж советхэм я пщіэу джэрпэджэжыр. ТІощІ-щэщІ гъэхэм ди фызабэ лъапціэхэр этапкіэ яхурэ, ди щіалэ нэхъыфіхэр нэхущкіэрэ укІыпІэ блыным ирагъэувалІэурэ тепщэгъуэ зыубыда гуартэр, иджы, вы бжьакъуэхэр лъейуэ зэхэпыджэрт; зэхэпыджэурэ, щхьэж къипхъуэтэфар блэгущізу, щхьэж и хьэщпакъ еджэдэлІэжхэрт.

Зэшхуэзэесщ мы дунеижьыр: лейр и ю ізху. зи Іэпэгъум Іейр и узыгъуэщ. Ди Сэхьэт-Джэрий хуэдэхэр зауэм зы

сыхьэткіэ іухьэу зы кіакхъу щыщіачатэкъым, ауэ апхуэдэм и бзэгукіэ куэдыщэрэ кlакхъу хущlачат ди жылэ Іумахуэм къыдэкіа щіалэхэм. Ауэ сытми щіалэт ахэр. бетэмал!

... А иджы къежьэпщауэр кіуэці псантхуэкІэ зыхэзыщІэ си анэшхуэр зыпэщіэтыр - а зэрыхьзэрийм и зы бын хримыгъэлъэфэнырт. Ар езыр гъащІэ енкіэ телъат теіущіыкіыпіэ. Абы хьэкъыу ищіэрт дэ дызэмыпщіыхьа гуэрхэр. Абы къыгурыlуэрт: мыпхуэдэ лъэхъэнэ зэблэкІыгъуэм, япэм ещхьу, щІопщ тхьэмпэу щІыфэм зыхиупцІэнутэкъым; япэм ещхьу - кіэрахъуэ фіьціэжьу, и лъэтхьэмпэ шэр щигъэцІывынутэкъым. НэгъуэщІут мыр зэрыуІэнур, щІыфэ удынтэкъым мыбы къридзынур. ЗигъэфэрыщІурэ мыр къеlэнут нэхъ lэфl дыдэу анэм игъафіэм - кіэтіий кіапэм.

Пкъым идз ныбжьыр зэрыткІэрымыхум ещхьу, иджыри къыскІэлъекІухь а гъэмахуэм, а махуэм..

А махуэм ТІимэ шыр къыщІолъа-Мэшхуэ къоджэ, - щІопхъуэж са-

бийр. Сэри жэрыгъэ зэпыткіэ сыкіэлъыщіопхъуэ. Ар къыщыскіэлъыджэм деж, зэи лъэбакъуэкіэ сыкіуэртэ-

къым, сыжэрт, сыщысабийм ещхьу. Мэшхуэ унэжьымкіэ екіуэкіауэ щіыунэ ихьэпіэм Іут бжэщхьэіу лъахъшэм тест. СыпІейтеят: мыбдеж къыщызэпсэлъэну сыщриджакіэ, ціыкіуфэкіукъым. Мы тетіысхьэпіэр си

анэшхуэм и андез штапіэт, и лъэныкъуэегъэз гупсысапІэт. Абы нэмыщІ куэбжэ дыхьэпІэми хуиту Іуплъэрт мыбдеж щысмэ. И нэмэз щыгъэ кІыхьыр зыіэщіигъэжу, Мэшхуэ мыбдеж сыхьэткІэрэ тесыфынут. Пшапэр зэхэуэу, щатэурэ унэшхуэмкІэ абы щиунэтіыжкіэ, зытеса щхьэнтэ ціыкіур кІэлъихьыжу сабийхэм ящыщ гуэр иужь иувэрт. Иджыпстуи солъагъу ахэр зэкlэлъхьэужьу бжэщхьэlу лъагэм зэрыдэкіуейр!

Нтіэ, тіэкіуфэкіутэкъым абы сыщіриджар, дауи...

Сыщыбгъэдыхьэм Мэшхуэ зыкъиІэт зищІри етІысэхыжащ.

Ар емыкіуми сщіэркъым, ауэ жысіэн соукіытэ, си жьэ къысхуегъакІуэркъым - си анэшхуэр, и пащхьэ сыщихьэкіэ, сыт щыгъуи, гъащіэу къэзгубзыгъыжым - къысхуэтэджырт! Дапхуэдэу ар мыгукъыдэмыжми, сыт хуэдизу ар емышами, сыт хуэдэ Іуэху пэрымысми, си анэшхуэр къэтэджырти, си нэджащіэм щіэтіысыкіыу къыс-Іуплъэрт. Нэхъапэм зэи сегупсысатэкъым абы: къэтэджу арагъэнтэкъым ар... зы къару дахэ гуэрым къызэщІи-Іэтэрт; зы гугъэ псыпс гуэрым къытриІэтыкІырт; зы гукъэкІыж нэху гуэрым зыдиукъуэдийрт. ИтІанэ, етІысэхыжырти, сызэпиплъыхьырт, нэжьгъуц Іэрамэ къещэтэхахэр тхьэкІумакІэм сакъыурэ схудилъащІэрт, си набдзэхэм гъуэрыгъуэу, еліалізу телъэщіыхьырт. Си анэшхуэр зэхуэдэу къызэдэхащІэрт илъэсиплІ сыщымыхъуами, илъэс пліыщіым щесхуліами. Си анэшхуэр къызэдэхащІэурэ дунейм ехыжынут...

Иджыпстуи, цыхъар гъуабжэр и кІэнты у щикъузэурэ къызэпэщэщри: - Зы мурад сиІэт, куэд щІауэ згъафІэу

зы хъуэпсапІэ. КъысхуэпщІэн? - Дауи, пхуэсщІэнущ. Сыту пІэрэт? согъэщІагъуэ сэри.

Мэшхуэ зэи зыкІи къызэлъэІуртэкъым. Абы зэи лъэ уап і э сригъахуэртэкъым. Мэшхуэ сыкъызэралъхурэ схуэлъаІуэрт. АрщхьэкІэ, си пщіыхьэпіи къыхэхуэнт, иджыпсту ар зышІэлъэІунур?! Пэжт, гурыщхъўэ гуэрхэр сщіат: сыщеджа факультетым а махуэхэм хъыбар къызагъэщІат: аспирантурэм еджапіэ, кафедрэм лэжьапіэ къысхуагъэлъагъуэу. Си анэшхуэр абы щыгъуазэт. Итlани, сыткlэ къыщыщ а псом унэжьыр? Щхьэ сришэкlа абыкіэ? Пэжщ, ар къабзэу зэлъыіухат. сыт щыгъуи хуэдэу, и гъатхэ сэхукІи и бжэ-щхьэгъубжэ лэчкІи зэІузэпэщт, телефон, телевизор екІуалІэрт. Унэжьыр бгына хъунутэкъым си анэшхуэр псэууэ. Ар унитІым яку итт, чэзууэ гъэма-*Къыщызгъэзэжам, си лъэдакъэпэр* хуэхэр щрихыу. Псоми тщІэрт: Мэшхуэ и жьауэр щхьэщыкімэ, адрей пасэрей унэ бгынэжахэм ещхьу, мыри ирахынут. ИтІани, дадэ зэрыщымыІэжрэ, си анэшхуэм и псалъэр мы пщІантІэм тІзужыІз щыхъуатэкъым. Ар ищІз хуэдэт, зи уэнжакъыжьхэр кхъужьеилъэм къыдещхьэукъуэхыурэ езыр щхьэшхыгъуэм хэумэзыхьауэ жьантіэм дэт унэжьым. Зыри ентіэіунутэкъым абы, щагъэфІэнухэм деж фіэкіа. Ягъэфіэнут ар, си анэшхуэр

(КъыкІэлъыкІуэнущ).

• Псалъэжьхэр

Мазэ пэтрэ фыгъуэгъу и эщ

- ♦Пащтыхьым и псэупіэр илъагъури, и унэжь тіэкіур игъэсыжащ, жи.
- **♦**Делэм ущытхъумэ пагэ мэхъу. **♦Емрэ фіымрэ зымыщіэм имыщіэ щымыіэу къы**-
- ♦ Макъ зимы Іэр уэрэд хуэлъэщ.♦ Напэншэ нэхърэ накъэпакъэ.
- ♦Акъыл зиІэм и щхьэ урилъытынщ.
- ♦Блэ зэуар аркъэным щощтэ. ♦Мазэ пэтрэ фыгъуэгъу иІэщ.
- ♦Гуэныхь гулъэ зезышэм гуэныхь фэнжей худра-
- ♦Уэр нэхърэ уи гугъэр сиlащэрэт. ♦Акъыл кlэщl бзэгу кlыхьщ.

• Фэ фщІэрэ?

Псалъэхэм я мыхьэнэр

къэшэгъуэ хъуа щіалэ зиіэ унагъўэм и благъэхэмрэ Іыхьлыхэмрэ яжриІэрти, хьэблэхьэблэкІэрэ, къуажэ-къуажэкІэрэ хэт хъыджэбз ишэгъуэ иІэми, ар нысэ хъунрэ мыхъунрэ щэхуу щыщІагъэупщІэхэрт, щыкІэлъагъэплъхэрт. Апхуэдэу нысэ яхуэхъун унагъуэм къыщалъыхъуэ зэманым «нысэлъыхъу» ящІ хужаІэрт. Хабзэр ди зэманым мэкІуэдыж

Нысэкъешэкіыж. Ипэ зэманым адыгэхэм нысащіэр занщіэу я унэ ямышэу, я Іыхьлы, ныбжьэгъу е я гъунэгъу гуэрым и унагъуэм піалъэ хэхакіэ щагъэіэрт. Ныса-. ЩІэр а унагъуэм къыщрашыжынум и деж, гум цІыхубз зытІущ, пшынауэ я гъусэу, шу гупи яужь иту кlуэхэрти, «Уэредадэкlэ» къашэжырт. Абы «нысэкъешэкІыжкІэ» еджэу щытащ. Хабзэм ди зэманым узэрыщрихьэлІэжыр зэзэмызэххэщ.

Пхъуантэдэлъ (дыщырыкі). Ипэ зэмашы, мэл хуэдэхэрат. Абы къищынэмыщІауэ, езы цІыхубзым и щыгъын лейуэ пхъуантэм дэлъу и дыщым кърихыжам «пхъуантэдэлъ-дыщырыкІкІэ» еджэу щытащ. Ди зэманым пхъуантэдэлъ-дыщырык жаіэжыркъым.

Пхъуантэдэлъхьэ. Ипэ зэманым, адыгэ хабзэм къызэриубыдымкіэ, нысащІэр ягъэдыщэсауэ къыщыкІуэжым и деж, и пхъуантэдэлъым и гъусэу, и гуащэтхьэмадэм тыгъэ гуэрхэр къахуихьырт. А тыгъэм «пхъуантэдэлъхьэкІэ» еджэрт. Хабзэр иджыри щыІэщ мыкІуэды-

Піхъужьгъафіэ. Дыщасэм епха хабзэщ. Ипэ зэманым лІы дэкІуа я пхъур дыщасэ

мыхуэу къызэхуэсат. Ап-

хуэдиз цІыхум Бахъуэм

Нысэлъыхъу. Адыгэхэм хабзэу яlащ. Зи къыщыкlуэжам и деж, благъэ-гъунэгъухэм, Іыхьлыхэм гъуэрыгъуэурэ яшэурэ ар щагъэ і эу щытащ. Пхъуантэдэлъым, дышырыкіым хилъхьэну тыгъэ гуэрхэр къыхуащІырти, и адэ-анэм деж къашэжырт.

Ди зэманым дыщасэ кІуэжа нысащІэр и Іыхьлыхэм яшэу щагъэІэ къызэрыхъур мащІэрэщ, ауэ щыгъын ихьыжынухэм хилъхьэну хьэпшыпхэр иджыри ират, езытхэри нэхъыбэ хъуащ.

Пхъужь къафэ. Нысашэм хэт хабзэщ. Ипэ зэманым унэишэ щащІым и деж, ліы дэкіуауэ абы кърихьэліа ціыхубзхэм папщіэ джэгу ящіырти, ахэр гъуэрыгъузурэ къагъафэрт. Щхьзусыгъуз гуэркІэ къэмыфэхэм къэфапщІэу фадэ, шхын, хьэпшып цІыкІуфэкІухэр (бэлътоку, дыху сабын хуэдэхэр) яту щытащ.

Ди зэманым хабзэм зихъуэжащ: иджы къэфами къэмыфами зэхуэдэу, къэфаным дыщырыктыу ят хабзэу щытар жэм, пщтэ ят. Япэми хуэдэу, иджыри къэфапщІэхэр зэхуахьэсри, унэишэм «Уэредадэ» жызыІа гупым ират.

Пхъурылъхухуэупсэ. ЦІыху зэхущытыкІэм ехьэлІа хабзэщ. Унагъуэ ихьа цІыхубзым къуэ игъуэтауэ ар анэшым япэу къахихьэжа нэужь, сабийм тыгъэ хуащІырт шыщІэ, танэ е хьэпшып гуэр. Тыгъэр нэхъыбэу къызыбгъэдэк хабзэр сабийм и анэмкІэ и адэшхуэ-анэшхуэхэрт. Апхуэдэ тыгъэм «Пхъурылъхухуэупсэкіэ»

Хабзэр ноби щыІэщ, ауэ иджы пхъурылъхум тыгъэ хуащІыр Іэщкъым, атІэ хьэпшып лъапІэ гуэрш е ахъшэш.

ДУМЭН Хьэсэн.

•Зы уэрэдым и хъыбар

Ленэ дахэкlей

Зыр адрейм егуэкІуарэ лъагъуныгъэр жэуапыншэмэ, Іэмалу иІэр сыт?! Псори зышэч тхылъымпІэмрэ къалэмымрэ къыбощтэри, уи гум бампІэу щызэтрихьар къы-

Нобэ зи гугъу тщІыну уэрэдри апхуэдэу дунейм къытехьауэ щытащ. ЩІалэр хъыджэбзым егуэкіуат, ауэ, жэуап къыщрамытым, тІысри, губампІэдэхыу, итхащ мы

Уэрэдыр зытхахэр къэслъыхъуэу щІэздзащ, и хъыбар жезгъэlэн мурадкlэ. Ди жагъуэ зэрыхъущи, псалъэхэр зи ІэдакъэщІэкІ Бахъуэ БетІал къытхэтыжкъым, ауэ макъамэр зей композитор Къардэн Хьэсэн телефонкІэ сыпсалъэу сызыхуейр щыжес!эм, арэзы хъуащ уэрэдыр дунейм къытехьа зэрыхъуам щыгъуазэ дищІыну.

ДыщыщІалэм къуа- къригъэжьащ жэ, къалэ куэдым дра- Хьэсэн. - Зэгуэрым апхуэгъэблагъэу, абыхэм кон- дэу Тэрч къалэ драгъэблэцертхэр щытту, уэрэджы- гъащ. Тэрч налмэс завоlaкlуэхэмрэ композитор- дыр щылъэрыхь зэман- уэрэдыр хэмрэ дызэгъусэу цІыху- рат ар. А заводым и

Нэхущ вагъуэ шыр,

УсфІыхохьэ пкъым.

Куэдрэ къысхуепсар.

Мэгъагъэ розэ жылэу

Къокі, къокі, къокі,

Си гум щыхэпсар,

Пшэхэр зэкіэщіэкі,

Сщіыгъуу укъыщіэкі,

Нэху щІы си дунейр,

Ленэ дахэкіей,

Ленэ дахэк ей,

Ленэ дахэк ей.

Дахэ псом я лей,

Нарзан къабзэр зи Іуплъэгъуэ,

Шэджэмышхьэ и пщыхьэщхьэу,

ЩІэтщ си нэгум уи нэкіу дыгъэу

Уафэм уеплъмэ, сэ къысфіощіыр

Пщэдджыжькіэ си лэгъунэм

Уэ си гъащ эм хуэхъуи гъусэ,

Къардэн бэм даlущізу щытащ, - пэшышхуэм ціыхур щіз-

Дахэ псом я лей.

Пшагъуэр губгъуэм щыгъуэлъами, Си нэр сфІызэпхоплъ, Уи сурэтщ щыслъагъур дэни. Пшынэр зи пліэрыхь, ПщІыхьу сиІэр уэ сіыпхащи, Сэ сиІэжкъым жей, Уэ фи къуажэм уримазэщ, Ленэ дахэкІей. Дахэ псом я лей.

Сыпхуэхъунущ гъатхэ мазэм Дыгъэ къуэмыхьэж, Зи дэкіуэгъуэм зэрихабзэу. Уи жьэгу пащхьэр хъуэж, КъызэпшэкІри уи нур уагъэр, Си пкъыр пщ ащ мыхъей, Уэ, уэ сыхуэшэ насып лъагъуэм, Ленэ дахэкІей, Дахэ псом я лей.

• Прозэу тха усэхэр

Уэрщ, уэрщ насып зыдэзгъуэтынур,

Колумб зэрыгуф ар сытым щыщ!

Мазиблым ит хъыджэбз цІыкІур махуэ зытіущ хъуауэ яіэщіопкі, яіэщіолъ, яхуэубыдыжыркъым. анэшхуэр егъэбэлэрыгъри, щІым зредзых. Ауэ фызыжьыр мапхъуэри и къуэрылъху ціыкіур, цы Іэрылъхьэу, къеубыдыж. Ар и гуапэ хъуркъым сабийм: и анэшхуэм и Іэблэм зыкъригъэцІэнтхъуэхыну адэкІэмыдэкіэ зеіуантіэ-зешантіэ.

- Мы плъагъум сыпэлъэщыжыркъым: къикІухьынущ! - жеІэ анэшхуэм, сабийри, щымыхъужым, щІым гъунэгъу хуещІ.

Хъыджэбз цІыкІум и лъакъуэ лъэныкъуэр ирегъэлэлэх икІи щІым япэу йоІусэ. Япэ дыдэу! МэгуфІащэри, и нэр щоункІыфІыкІ, и лъакъуэ цІыкІур къепхъуэтэж, и нэр зэтрепІэри къызэтрехыж: дыгъэм зыщхьэпредзри зыкъыщхьэпредзыж.

Сабийм и лъакъуэ цІыкІур аргуэру ешийри, етІуанэу щІым йоІусэ: аргуэру дыгъэм зыщхьэпредзри зыкъыщхьэпредзыж. Америкэр къыщилъэгъуам Колумб зэрыгуф ар сытым щыщ япэ дыдэу щ ым щејусам а сабийм къигуфјам елъытауэ!

Сыт пщІэфын?

- ЖьакІэупсу улэжьэфыну? Хьэуэ: си Іэпэ-лъапэр мэсыс.
- Ушофёрыфыну?
- Хьэуэ: си лъакъуэ лъэныкъуэр фІыуэ къыздэбзыркъым.
- Дэрбзэру улэжьэфыну?
- Абыи сыкъикІыркъым: сынабгъэш. НтІэ, жэщ плъыру...
- Ари хъунукъым: сычэфу сыТурихмэ, сыкъыпхуэгъэушынукъым СщІэркъым-тІэ пхуэсщІэнур... Къэрал
- Ауэ сытми зесхьэн: сыт абы хэлъыр?!

КЪЭЖЭР Хьэмид.

зы хъыджэбз тхьэІухуд къахилъагъукІащ. И щІалэгъуэт, и насып къэкlуэгъуэти, «хьэуэ» къыжраІэну и пщІыхьэпіэ къэкіыххэртэкъым. Сытми, щІоупщІэ, хъыджэбзым зэризакъуэр къещіэ, арщхьэкіэ къидэркъым. Бахъуэм жей имыІэжу къэнащ. Зы махуэ гуэрым си деж къокІуэри, усэ итхам къысхуоджэ. А махуэ дыдэм стхащ макъамэри. Зэман куэд дэкІащ абы лъандэрэ, хэт ищіэн а тхьэіухудым • ЖыІэгъуэхэр и насып зэрыхъуар?! Уэ-

КІУНТІЫЩ - ХЬЭПЦІЭ

рэдыр япэ дыдэу зыгъэ-зэщІар Къэбэрдей-Балъ-

Ухэдэ-ухэмыдэми, къэрым и цІыхубэ артист Къуныжь Хьэждалщ, нэхъ иужьы уэк э Кіуж Борисщ. Нобэ утыку къихьэ щ алэгъуалэми яфіэфіу жаіэ мы

къыпхуиухар

Псэм фІыуэ илъэгъуар нэм щ агъуэу къищтэркъым - топщіыпщіэ. •Псыдзэм псыр нэхъ

•Дунейр хуитщ, жьан-

тіэмкіэ уемыкъумэ.

ин ищІыркъым - егъэут-■Хэт сыткІэ къыбдэІэпыкъуми, ліыгъэ зыми

къыпхилъхьэфыркъым. ●ЛІыр хуэмыхумэ, фызым, хуей-хуэмейми, унафэр ейщ. •Къомызэгъымрэ умы-

гъуэтымрэ хъуэпсапіэщ. •Насыпри насыпыншагъэри лізужьыгъуэ зыбжанэу зэщхьэщедз: шхьэж и зэхэшІыкІым елъытащ.

•Насыпым ебакъуэ щы-Іэщи, къебэкъуэж къэхъуркъым: къожьзу щыскъым.

12

35

44

13

14

25

24

27

33

20

30

•Насыпым цІыху зэхэгъэж ищІыркъым.

●Узыхуейм уи Іэр техуа нэужь, узыхущіэкъуар арауэ къыпщыхъужыр-

къым. • Узыщымыгугъауэ

къэбгъуэтыжыр щІэуэ къыпхэхъуэ пэлъытэщ. • Ухэдэ-ухэмыдэми, къыпхуиухар къыплъос. ●ХэплъэхэкІыж нэхърэ - кіэкъинэ: насыпыр здэщыІэр пщІэнукъым.

Нэпсей щІегъуэжрэ «Іущ» хъу хьэлэлрэ къигъэщІыркъым. ●ЗэбиитІым зы

жьэгъу яхуэщщ. •Зэныбжьэгъугъэм зэран ещанэм екІын хуейкъым.

ЗэхуащІахэр хъуэныжмэ, ныбжьэгъугъэм кІэ игъуэтащ. Лъагъуныгъэр псэм зэрыфіэфіщ, ныбжьэгъугъэр шхьэм къызэри-

лэжьщ

БЕЙТЫГЪУЭН Сэфарбий.

Щхьэ укъызэупщІрэ-тіэ?

• ГушыІэ

Мэз къикіыжрэ пэт, Хъуэжэ зылі кърихьэліащ. - Дэнэ ущыІа, Хъуэжэ? - къеупщІащ лІыр.

- Мэшых сыщы ащ, хукхъуэ къызошэ, - жи ащ Хъуэжэ. · Aтlэ уи гум илъыр пхъэй, мэз ущыlа хъунщ, - жиlащ

- Си гум илъри мэз сызэрыщы ари щыпщ эк э - емынэм узэрихуэрэ, щхьэ укъызэупщІрэ-тІэ? - жиІащ Хъуэжэ.

МАХУЭ Іэлисэхь.

Екіуэкіыу: 6. Пкъохэмкіэ

льагэу Іэта мэкъу хъумапіэ. 7. Нартхэм я бжьамияпщэ. 8. Пхъащіэ Іэмэпсымэ. 9. Ефэндыхэм я нэхъыщхьэ, хеящіэ. 10. ... и жапіэр

хеящіэ. 10. ... и жапіэр езым къегъуэтыж. 11. Шы тхъуэплъ, и кlэмрэ и со-кумрэ фlыцlэу. **12**. Швей-царием и къалащхьэ. **15**. А унэцlэр зэрахьэ РСФСР-м **2**. «Си нанэ, а хьэлъэзе-Хьэкъущыкъу. 17. Іэщым и ціыхубэ артистымрэ «Си хьэхэрщ нобэкіэ къызэдэнэгъуэщінціэ. шагъдий» уэрэд ціэрыіуэм и хащіэхэр, зеиншэщ мы ... тіэм дэт еджакіуэ ціыкіухэр Ціыху мыкхъэмывэм щхьэ- псалъэхэр зытха усакіуэмрэ. ціыкіур, жаіэурэ із къызкlи а псалъэр къагъэсэбэп. 36. Уэщым нэгъуэщlу зэ- дэзылъэр» Адыгейм я щіыналъэхэм 40. Уэрэджыіакіуэ, адыгэр щы в псыежэх. 21. Адыгэ зэуlуу щыпсэу республикищми я цІыхубэ артист. 41. псалъэжьым зэрыжиІэмкІэ, Лэскэн куейм хиубыдэ къуаапхуэдэ цІыхур щыту малІэ. **24.** 1964 гъэм, Хрущёвыр жэ. **43**. Мэ дахэ къызыхих трагъэкla иужь, СССР-м и ткlуаткlуэ. **44**. Журналист, Министрхэм я Советым и усакіуэ, «Нур» журналым УнафэщІу ягъэуващ. 30. ... и редактор нэхъыщхьэ. 45. Макъамэ Іэмэпсымэ. жьгъей. 31. Автомашинэм,

21

29

31

45

26

23

шышш. 3. ЛэжьакІуэжьым

и Іэгум ... трищіащ. 4. Дыгъэ къыщІэкІыгъуэм уафэм къищІ плъыжьыгъэ. 5. Хьэжыгъэм къыхэщІыкІа адыгэ шхыныгъуэ. 13. Къуэш ...

нэхърэ - ныбжьэгъуфІ. 14. КІышокъуэ Алим и усэ цІэрыІуэ. 15. Къэралым,

я блэкІа зэманыр. 16. Хакіуиті зы ... щіэзагъэркъым. 17. Школ пщіанкъэпщІауэ зэрызохьэ.

ээ Іэ къыз- ... къэпщІауэ зэрызохьэ. Щоджэн- **18**. Улажьэмэ, ... пшхынщ 20. Къэрэшей-Шэрджэсым, реджэр. 37. Танкым ит Іэщэ. ЦІыкІу Алий и «Нанэ» усэм умылажьэмэ, лажьэ бгъуэтынщ. 19. ЩІыІум нэгъуэщІу зэреджэр. 22. ... икІыпІэм унэмысу уи кІэр умыІэт. **23**. ЛъагапІэ, Іуащхьэ. **25**. ЩІыпІэ хуабэхэм, пшахъуэщІхэм хьэлъэзехьэу къыщагъэсэбэп псэущхьэ. 26. Ди республикэм щы э псыежэх. 27. Адыгэ генерал ... Михаил. 28. Пасэрей

зэрыпыджэ Іэшэ. 29. Уафэм щызеджадэ «бжьэхуц» Іэрамэ. 32. ... зезыхьэ и Іэпэ йобзей. 34. Адыгэ таурыхъхэм узыщрихьэлІэ фызыжь хьилэшы. 37. Щхьэгъусэм и къуэш. 38. ГъавэгъэкІ, Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь ... Хьэлий. 39. Адыгэ театрым и джэгуакіуэу щыта, РСФСР-м щіыхь зиіэ и артист ... Мухьэмэд. 40. Ди гъунэгъум сыщелъэ!уар къысхуимыщІэу, ...-пщэдей жиІэурэ сыкърешэкІ. 42. Адыгэш къабзэ.

Зэхэзылъхьар МЫЗ Ахьмэдщ.

Мэкъуауэгъуэм и 4-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр

ЕкІуэкІыу: **1**. Къанж. **4** Анэш. 7. Гъуанэдэс. 9. Гъэр. **10**. Уэгъу. **11**. Назирэт. **14**. Ма-хуэ. **17**. Хьэпс. **18**. КІэсыж. 19. Самэ. 21. Чысэ. 26. Акъ. **27**. Ажэгъуэмэ. **28**. Гъур. 29. Уэркъ. 32. Пхъэхь. 34 Хьэбэз. 36. Залэ. 38. Щхьэц. **42**. Нэрыплъэ. **43**. Макъ. **45**. Уфа. **46**. Жьэрэlурэ. **47**. Собэ. **48**. Аркъэ. *Къехыу:* **1**. Къагъырмэс.

2. «Нур». **3**. Джэримэс. **5**. Нау. **6**. ШыгъупІастэ. **7**. Гъуанэ. **8**. Сытхъу. **12**. Шху. **13**. КІэ. **15**. ГъукІэ. **16**. Ажэ. **20**. Адакъэ. **22**. Серчэ. **23**. Нал. 24. Кугъуэ. 25. Сэху. 29. Уэзырмэс. **30**. Щхьэ. **31**. Бзу. 33. Хьэцыбанэ. 35. Берычэт. 37. Лы. 39. Хьэ. 40. Иныжь. **41**. Куэсэ. **44**. Къэб. **45**. Уэр.

Ди газетым и къыкіэлъыкіуэ номерыр къыщыдэкіынур мэкъуауэгъуэм и 15-рщ.

Редактор нэхъыщхьэм и япэ къуэдзэ - жэуап зыхь секретарь ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэ

Редколлегием хэтхэр

ХьэфІыцІэ Мухьэмэд (редактор нэхъыщхьэ), Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Ширдий Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), Къардэн Маритэ, НэщІэпыджэ Замирэ, Хьэжыкъарэ Алик, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхъумэ Іуэхущ Іап Іэхэм ядэлэжьэнымкІэ - 42-60-53; хъыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40 - 15 - 31; зэдзэкІакІуэхэм 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием -40-69-32; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту шыткъым

22

43

28

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Гэныг ъэхэмк Гэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 1994 гъэм мэкъуауэгъуэм и 14-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм №Н-0065-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ къыдок . «Тетраграф» ООО-м щытрадзащ. КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 33

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Къаншокъуэ Эллэ, редактору Чэрим Марианнэ, корректорхэу Щоджэн Иннэ (1, 2-нэ нап.), Щоджэн Заирэ 4-нэ нап.), корректорхэм я дэІэпыкъуэгъу Нэужокъуэ Заирэ. КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Дол Маринэ, Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, Мэлбахъуэ Анжелэ, Бещто Оксанэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІэнатІэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 4.078 ● Заказ №774